

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ НАУК І СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній рівень – бакалавр

на тему: **«МІЖРЕГІОНАЛЬНІ ВІДНОСИНИ ЄС-СЕЛАК: ПЕРСПЕКТИВИ
ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ»**

Виконавля:

студентка 4 року навчання
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Пруднікова Анастасія Павлівна

Керівник

Тараненко Ганна Геннадіївна

кандидат політичних наук, старший викладач
кафедри міжнародних відносин

КИЇВ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ ЄС І СЕЛАК НА МІЖРЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....	6
1.1. Поняття міжрегіоналізму у зовнішній політиці ЄС та СЕЛАК.....	6
1.2. Поняття нормативної сили ЄС за Я. Маннерсом у міжрегіональній співпраці ЄС-СЕЛАК.....	17
1.3. Метод кейс-стаді у дослідженні міжрегіональної політики ЄС.....	20
РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ВІДНОСИН ЄС ТА СЕЛАК.....	22
2.1. Передумови розвитку міжрегіональних відносин ЄС-СЕЛАК.....	22
2.2. Політико-економічна співпраця ЄС та СЕЛАК.....	27
2.3. Роль боротьби за лідерство в регіоні Латинської Америки та Карибського басейну в міжрегіональних відносинах ЄС-СЕЛАК.....	32
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ ЄС ТА СЕЛАК.....	36
3.1. Критичні точки політико-економічної співпраці ЄС-СЕЛАК.....	36
3.2. Пріоритетні напрямки міжрегіональної політико-економічної співпраці ЄС- СЕЛАК.....	39
3.3. Майбутнє політики ЄС щодо СЕЛАК: вектори стратегічного партнерства....	43
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	48
ДОДАТКИ.....	54
АНОТАЦІЯ.....	56

ВСТУП

Поняття “міжрегіоналізму” у міжнародних відносинах розглядається такими авторами, як Хайнер Хенгі, Андреас Ліцгард, Франк Матеїс, Юргенд Рюланд, Метью Доїдж, Альфредо Роблз, Едвард Фогарті, особливо в контексті зовнішньої політики Європейського Союзу (далі - ЄС). Зважаючи на процес глобалізації, цей концепт набуває усе більшого значення як такий, що сприяє посиленій співпраці та діалогу не тільки між окремими країнами, але й між цілими регіональними утвореннями у контексті викликів та загроз, що постають, миру та стабільності, зміцненню довіри та взаєморозуміння, регіональної інтеграції та глобальному управлінню на засадах багатосторонності та підтримки міжнародних інституцій. Це також надає можливості для економічного зростання, соціальної стабільності та вирішенню транснаціональних викликів як тероризм, зміни клімату, наркоторгівля, тощо.

Яскравим прикладом міжрегіональної співпраці є відносини між Спільнотою держав Латинської Америки та Карибського басейну (далі - СЕЛАК) та ЄС, що встановлює співпрацю між регіонами Європи та Латинської Америки й Карибського басейну. З 2013, року заснування СЕЛАК, ЄС проводило доволі несистематичну політику щодо регіону з її нещодавнім відродженням у 2023 році. Особливо гостро на даному етапі постало питання російсько-української війни, що стало “яблуком розбрату” під час останнього Саміту ЄС-СЕЛАК, проведеному у 2023 році, та підкреслило розбіжності в ідеях та принципах, що впливають на зовнішні політики регіонів. Крім того, через те, що Україна стала кандидатом на членство в ЄС у червні 2022 року необхідним є розуміння вектора та характеру зовнішньої політики, втілюваної ЄС. Тому **актуальність дослідження** обумовлена відновленням зусиль ЄС щодо стратегічного партнерства з країнами регіону Латинської Америки та Карибського басейну у 2023 році. Для того, аби це партнерство дійсно було стратегічним та довготривалим, необхідно виокремити перспективні напрямки для співпраці та зрозуміти, як можна подолати критичні точки у міжрегіональній взаємодії.

Мета роботи - встановити перспективи міжрегіональних відносин між ЄС та Спільнотою держав Латинської Америки та Карибського басейну (СЕЛАК), зокрема в аспекті їхньої політико-економічної інтеграції.

Для досягнення цієї мети були поставлені наступні завдання:

- концептуалізувати поняття “міжрегіоналізму” в міжнародних відносинах;
- з'ясувати характер міжрегіональних відносин ЄС та СЕЛАК;
- виокремити пріоритетні напрямки взаємодії між країнами Європейського Союзу та регіону Латинської Америки та Карибського басейну;
- виявити специфіку побудови відносин між ЄС та СЕЛАК;
- з'ясувати критичні точки та прогалини у сучасних міжрегіональних відносинах ЄС-СЕЛАК;
- з'ясувати перспективи трансформації цих відносин.

Основні питання: якими є міжрегіональні відносини ЄС-СЕЛАК та які є перспективи їхньої трансформації у контексті політико-економічної співпраці?

Об'єкт дослідження - міжрегіональні відносини ЄС-СЕЛАК у контексті перспектив політико-економічної співпраці.

Предмет дослідження – ключові принципи і характеристики міжрегіональних відносин ЄС-СЕЛАК з огляду на перспективи політико-економічної інтеграції.

Хронологічні межі дослідження - 1999 (початок міжрегіональної співпраці) і до 2023. **Просторові межі дослідження** - країни Спільноти держав Латинської Америки та Карибського басейну, країни ЄС.

Методологія дослідження. У даній роботі використовувався метод кейс-стаді: розглядався конкретний кейс міжрегіональних відносин ЄС-СЕЛАК для визначення їхніх особливостей та перспектив подальшої співпраці. Для побудови теоретико-методологічної рамки, а також для більш переконливої аргументації емпіричної частини дослідження було застосовано метод аналізу вторинних джерел (наукові видання, статті, опитування). Для аналізу перспектив подальшої

політико-економічної співпраці ЄС-СЕЛАК було застосовано метод побудови сценаріїв.

Для дослідження було проаналізовано наукові публікації, міжнародне законодавство, зокрема прес-релізи, стратегічні документи, офіційні документи ЄС, СЕЛАК, декларації самітів ЄС-СЕЛАК, промови політиків, статистичні дані, результати опитувань.

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел, двох додатків та анотації. У вступі описана актуальність цього дослідження, окреслені завдання відповідно до мети цього дослідження, його предмет та об'єкт, методологія.

- У першому розділі окреслена теоретично-методологічна рамка дослідження, що стосується поняття "міжрегіоналізму" та його подальшого розгляду через призму політико-економічних відносин ЄС-СЕЛАК. Також розглядається нормативна сила ЄС у контексті міжрегіональних відносин ЄС-СЕЛАК;

- другий розділ присвячений історичним особливостям зародження та розвитку міжрегіональної політико-економічної співпраці ЄС-СЕЛАК. Проаналізовано також роль боротьби за лідерство в регіоні Латинської Америки та Карибського басейну в розвитку міжрегіональних відносин ЄС-СЕЛАК та позиціонуванні ЄС як важливого партнера;

- у третьому розділі виокремлені проблемні точки політико-економічної співпраці ЄС-СЕЛАК, які можуть стати на заваді побудови стратегічного партнерства, основні напрямки політико-економічної співпраці ЄС-СЕЛАК. На основі цього було запропоновано 3 сценарії побудови політики ЄС щодо СЕЛАК.

У кінці роботи наведені висновки, запропонований найбільш сприятливий сценарій побудови міжрегіональних відносин та підведені підсумки дослідження.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ ЄС І СЕЛАК НА МІЖРЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

1.1. Поняття міжрегіоналізму у зовнішній політиці ЄС та СЕЛАК

Створення та функціонування ЄС невід’ємно пов’язане з поняттям регіоналізму, особливо через призму глобалізації. У цьому контексті регіоналізм є певним балансоутворювальним фактором між збереженням та розвитком етнічної та національної самоідентичності, з одного боку, та функціонуванням глобальних мереж – з іншого. Регіоналізм, таким чином, виступає як проміжний пласт у системі “локальне-регіональне-глобальне” та є тією об’єднуювальною ланкою, що допомагає раціоналізувати усі глобальні виклики та не призвести до ізоляціонізму держав. (Міщенко, 2021, с. 95)

Регіоналізм у Латинській Америці та Карибському басейні чудово відображає неоднозначність та напругу між єдністю та різноманіттям. З початку 20-го століття з’явилося безліч схем і проєктів, спрямованих на досягнення єдності Латинської Америки і Карибського басейну, у той же час призводячи до появи різноманітної кількості ініціатив і фрагментації регіону. Як регіоналізм, так і міжрегіоналізм у Латинській Америці та Карибському басейні є досить складними. Недарма його називають багат шаровим і багатогранним набором домовленостей, де співіснують формальні та неформальні норми, режими й організації. (Gardini & Ayuso, 2015, с.4)

Якщо казати про регіоналізм у ЄС, для нього важливим є поняття “позарегіонального відлуння” Ціммерлінга, тобто цей регіоналізм стає прототипом для інших світових регіонів як модель для наслідування або уникання. (Hänggi, 2000, с. 2)

Мітрані вважає населення найважливішою і найактивнішою в побудові «європейської свідомості» та відповідно європейського регіоналізму. Народ повинен відповідно до своїх потреб і «знизу» створювати різного роду органи, що представляють його інтереси (Merkel, 1993, с. 6) Ця система активно працює в ЄС.

Органи ЄС у своїй роботі залучають громадянське суспільство, неурядові організації та молодь для того, аби політика ЄС була всеохопною та інклюзивною. І таким самим принципом ЄС керується у своїй міжрегіональній політиці, співпрацюючи з іншими регіонами на всіх можливих рівнях. Згідно з європейськими пріоритетами й потребами, громадянське суспільство було більш безпосередньо залучене до міжрегіональних механізмів, ніж до регіональних інтеграційних схем. (Gardini & Ayuso, 2015, с.20) Це призводить до активізації відносин на всіх рівнях та відповідно їхнього поглиблення.

Таким чином, міжнародна міжрегіональна співпраця – це взаємодія між регіонами або наднаціональними утвореннями на всіх можливих рівнях з метою досягнення якомога глибшої та ефективної взаємодії.

За В. Липовим, міжнародна міжрегіональна співпраця передбачає використання найрізноманітніших форм міжнародного співробітництва між регіонами, що розташовані в різних країнах. (Чужиков, 2016, с. 34)

Міжрегіоналізм досліджується авторами з різних точок зору. Наприклад, деякі автори звертаються до конструктивістської логіки, щоб пояснити феномен міжрегіоналізму. Гілсон, наприклад, стверджує, що міжрегіональні відносини зумовлені не стільки балансуванням, скільки взаємодією регіонів як таких, що перетворює їх на «рефлексивних агентів, які як формують, так і формуються за допомогою їхньої міжрегіональної взаємодії та триваючої «екстерналізації» в рамках цієї форми» (Lehoczki, 2015, с. 11)

Залежно від того, через призму якої школи думки розглядаються міжрегіональні діалоги, вони можуть виконувати різні функції. Для реалістів головною функцією міжрегіональних діалогів або рамок співпраці є балансування. Інституціоналісти, з іншого боку, наголошують на потенціалі міжрегіональних діалогів слугувати раціоналізаторами або авторами порядку денного на глобальних багатосторонніх форумах, і, що найважливіше, на їхньому внеску в загальну інституційну розбудову в новоствореній багаторівневій системі глобального управління. Нарешті, є також соціальні конструктивісти, які, по суті, розглядають міжрегіональні форуми як такими, що конструюють ідентичність, оскільки вони

стверджують, що міжрегіональні діалоги можуть ініціювати та стимулювати процеси внутрішньорегіональної координації та співпраці. (Hwee & Vidal, 2008, с. 10-11)

Ролофф підходить до питання міжрегіоналізму з системної точки зору, поєднуючи структурний або неореалістичний підхід до міжнародних відносин з теорією взаємозалежності. Таким чином, Ролофф зміг показати, що міжрегіональні відносини є результатом кооперативної поведінки акторів і результатом інституційного балансування. Економічна глобалізація створила новий конкурентний тиск, на який національні держави реагують регіональним співробітництвом. Регіональні блоки, що формуються, однак, характеризуються силовим дисбалансом, до якого регіональні організації прагнуть пристосуватися шляхом інституційного балансування. Саме таке управління взаємозалежністю і поляризацією через балансування і взаємозв'язування в першу чергу породжує появу гнучких міжрегіональних структур співробітництва. (Lehoczki, 2015, с. 11)

Зважаючи на наведені вище погляди, дана робота спирається на дослідження міжрегіональних відносин ЄС та СЕЛАК з точки зору неореалізму та неолібералізму.

На думку Домініка Брука, існує декілька обмежень неореалізму в аспекті розгляду міжрегіоналізму. По-перше, при неореалізмі міжнародна система розглядається як анархічна. Тому, навіть якщо співпраці вдасться досягти, її не можна буде підтримувати. Гра в дилему ув'язненого ефектно ілюструє цю ситуацію. Обидва суб'єкти мають можливість або співпрацювати, або дезертирувати. Хоча взаємне співробітництво є кращим за взаємний відхід, взаємний відхід завжди відбуватиметься, оскільки жоден із суб'єктів не хоче ризикувати бути використаним.

По-друге, незважаючи на те, що кооперація може відбуватися в умовах анархії, співробітництво може виявитися неможливим у зв'язку з тим, що інтереси всіх держав визначаються як прагнення до відносної влади. Таким чином, одна держава сприйме готовність іншої держави до співпраці як ознаку впевненості

іншої держави в тому, що вона отримає більші відносні вигоди. (Brook, 2006, с. 5-6)

Однак, важливими для розгляду міжрегіоналізму є інші концепції неореалізму. З неореалістичної точки зору, ЄС керується мотивацією збільшити свій вплив та силу, а також забезпечити їхню тривалість. Користуючись принципом балансування, ЄС намагається зменшити вплив США, Китаю та росії на регіон та отримати власну вигоду від політичного впливу та економічної співпраці. Це також пояснюється і Моргентау, за яким влада завжди є безпосередньою метою в міжнародній політиці. Навіть якщо кінцеву мету можна охарактеризувати як пошук свободи, безпеки чи процвітання, зрештою все зводиться до боротьби за владу. (WIECŁAWSKI, 2012) Для ЄС важливою є геостратегічна вигода, тому у своїй міжрегіональній політиці він фокусується на визначенні пріоритетів та інтересів між регіональними інтеграційними процесами, знаходженні дотичних точок співпраці та критичних, де можна досягнути згоди.

У неолібералізмі конфлікт інтересів завжди існує в міжнародному співтоваристві. Тим не менш, неолібералізм стверджує, що механізм вирішення конфлікту інтересів є гнучким, наявність конфлікту робить сенс співпраці більш цінним і важливим (Pan, 2022, с. 267)

Неоліберальний інституціоналізм наголошує на ролі формальних і неформальних інститутів і вважає, що він може зменшити страх перед зрадою з боку партнерів, вирішуючи інформаційні проблеми. (Pan, 2022, с. 270) Таким чином, встановлені інституції допомагають також отримати потенційні прибутки від співпраці, однак не відносні, а довготривалі та взаємні.

Важливим для європейського міжрегіоналізму також є ідеалістичний підхід, описаний Анке Шварцкопф у своїй роботі “Realpolitik or reinforcement of the EU’s normative power”. Він полягає в тому, що ЄС вірить у силу розуму та моралі та, здається, надає пріоритет дипломатичним і ненасильницьким заходам для подолання конфлікту та пошуку спільної мови. Цю перевагу можна розглядати як аргументовану необхідністю зосередитися на власній невійськовій та нормативній силі, а також вірою ЄС у нормативну силу та свідомістю ефективності та впливу

нормативної та м'якої влади. Таким чином, у своїй міжрегіональній співпраці ЄС намагається підтримувати розвиток регіонів, з яким він співпрацює, для утвердження демократії, верховенства права, поваги до прав людини, слідування цілям сталого розвитку, тощо. (Schwarzkopf, 2016, с. 22-23) Однак, основною мотивацією для цього залишається прагнення до геополітичного лідерства.

Отже, європейський міжрегіоналізм відповідає реалістичним і неореалістичним підходам, коли національні держави намагаються збалансувати регіоналістські виклики та альянси інших регіонів світу за допомогою міжрегіоналізму; і також ліберально-інституціоналістському підходу, оскільки міжрегіоналізм можна розуміти як спільну спробу національних держав впоратися зі складністю глобальної взаємозалежності. (Gardini & Ayuso, 2015, с. 15)

Взаємозалежність передбачає відносини між суб'єктами та взаємопов'язані системи, які пов'язують цих суб'єктів разом. Проте, взаємозалежність охоплює більше, ніж просто зв'язки. Вона передбачає відносини, в яких дві або більше сторін пов'язані в системі дій таким чином, що зміни в одній стороні мають певний вплив на досягнення потреб, цінностей або бажаних результатів інших. Інакше кажучи, задоволення потреб і цінностей кожного суб'єкта певною мірою залежить від поведінки інших. (Coate та ін., 2017) Взаємозалежність у світовій політиці стосується ситуацій, що характеризуються взаємним впливом між країнами або між акторами в різних країнах. (Robert Keohane & Nye, 2012, с. 7) Міжрегіональна співпраця, зокрема ЄС-СЕЛАК, пояснюється теорією взаємозалежності як співпраця, що виникла у відповідь на глобалізаційні процеси та необхідна для управління складною системою взаємозалежності на міжрегіональному рівні. (Hänggi, 2000, с. 9)

У період Холодної війни міжрегіональні відносини в основному обмежувалися так званими груповими діалогами на той момент Європейського співтовариства (ЄС) з іншими регіональними угрупованнями. Наразі ж мережа міжрегіональних зв'язків значно розширилась та проявляється в широкому спектрі. Для того, щоб класифікувати існуючі міжрегіональні домовленості, можна виділити три різні форми: а) відносини між регіональними угрупованнями; (b)

бірегіональні та трансрегіональні домовленості; в) гібридні відносини, такі як між регіональними угрупованнями та окремими державами. Перший тип відноситься до так званого “старого регіоналізму”, тобто являє собою групові діалоги, характерні для періоду до Холодної війни. Це утворювало так звану хабову систему (“hub-and-spokes” system) (Hänggi, 2000, с. 2-4), тобто ЄС відігравало центральну роль, до якої тяжіли інші регіони за раніше зазначеним концептом “позарегіонального відлуння”. Через відсутність міжрегіональної взаємодії між регіонами-партнерами ЄС це також покладало на нього роль посередника. Таким чином, на той момент ЄС залишало за собою панівну позицію у міжрегіональній взаємодії та ставала ключовим гравцем на міжнародній арені. У свою чергу, субрегіони Латинської Америки та Карибського басейну прагнули поводитися як свого роду “дзеркало” Європейського Союзу. (Ayuso & Caballero, 2018, с. 41)

З виникненням “нового регіоналізму” після закінчення Холодної війни глобальна мережа розширилась за межі чинної хабової системи, де домінував ЄС. Регіональні угруповання в інших регіонах світу, таких як Латинська Америка, Південно-Східна Азія та Океанія, почали налагоджувати відносини між собою. Ці відносини, як правило, ґрунтуються на більш-менш регулярних зустрічах на рівні міністрів і вищих посадових осіб та започаткуванні спільних проєктів і програм. Вони, як правило, концентруються на обміні інформацією та співробітництві в конкретних проблемних областях, в більшості випадків в економічній сфері, часто на торгівлі та інвестиціях. Однак у випадку Європейського Союзу відносини між групами завжди включають політичний елемент, такий як діалог про права людини та демократію. У деяких випадках міжрегіональні відносини ґрунтуються на рамкових угодах про співробітництво. (Hänggi, 2000, с. 4-5)

Міжрегіоналізм розглядається як інструмент багаторівневого управління через консолідацію проміжних консультаційних механізмів, які дозволяють створювати альянси, здатні сприяти наближенню один до одного принципів і норм. У цьому сенсі міжрегіоналізм є наслідком зростання регіоналізму, але водночас, він є обмеженим у плані неоднорідності акторів, що взаємодіють. (Ayuso & Caballero, 2018, с. 9-10)

У контексті ЄС, міжрегіоналізм був і залишається стратегічним варіантом міжнародної інтеграції ЄС і є частиною його нормативної проєкції, спрямованої на зміцнення ефективної багатосторонності відносин в системі глобального управління. (Ayuso, 2015, с. 178)

За Хенгі, міжрегіоналізм означає інституціоналізовані відносини між регіонами світу. (Hänggi, Roloff & Rüland, 2006, с. 3) Інше визначення говорить, що це «регулярні форми співпраці між регіонами або акторами з різних регіонів, що є результатом паралельних явищ глобалізації та регіоналізму». (Lehoczki, 2015, с. 1) Андреас Літцгард та Франк Матеїс пропонують, що міжрегіоналізм охоплює цілий ряд взаємодій: як формальних, так і неформальних, очолюваних як державними, так і недержавними суб'єктами, з різним ступенем інституціоналізації та спроможності. (Litsegård & Mattheis, 2024, с. 1275)

На думку Хенгі, існує три форми міжрегіональних відносин: 1) міжгрупові діалоги, що були встановлені ЄС з понад 12 партнерськими організаціями; 2) форуми (ASEM, APEC), які розвинули деякі власні спроможності акторів, але чий члени скоріше є не регіональними групами, а окремі країни, 3) континентальні саміти між регіональними групами та великими гравцями (ЄС-СЕЛАК). (Hänggi, Roloff & Rüland, 2006, с. 7-8)

Останнім часом з'явився термін «міжрегіоналізм без регіонів», що відноситься до таких випадків, як форум IBSA (Індія, Бразилія, Південна Африка) або БРІКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай і Південна Африка), де регіональні гегемони, які претендують на те, щоб говорити від імені своїх регіонів, взаємодіють один з одним без участі своїх регіональних партнерів. (Lehoczki, 2020, с. 142)

Важливими функціями міжрегіональних відносин, які у своїх працях виділяють Рюланд та Доїдж, є:

1. балансування – структури між групами створюються для уникнення можливої маргіналізації шляхом посиленого значення автономії та простору для маневру. Ця рівновага досягається за допомогою інституційних коаліцій. Як правило, ззовні орієнтоване балансування зумовлене обмеженням інших гравців або підтримкою їх більш активної участі в глобальних багатосторонніх

форумах, що робить їх більш стабільними та інтенсивними. Тому не дивно, що, крім ЄС, в основному такі держави, як Сінгапур, Австралія та Японія, або нові регіональні лідери, такі як Південна Африка, Бразилія та Індія, взяли на себе провідну роль у пропозиції та створенні міжрегіональних форумів.

2. Сприяння розбудові міжнародних інституцій - створюючи принципи та норми, вони мають «легалізуючий вплив на міжнародні відносини», подібно до міжнародних інституцій. На внутрішньорегіональному рівні міжрегіональні форуми можуть стати рушійною силою координації, оскільки регіональні організації прагнуть виробити єдині позиції та спільні основи в міжрегіональних діалогах. Позитивними наслідками є більш ефективні інформаційні потоки, більш інтенсивна внутрішньорегіональна взаємодія та посилення регіональної згуртованості, тоді як перевага неформальності та відсутність обов'язкових рішень є обмеженнями

3. Раціоналізація полягає в тому, що багатосторонні глобальні форуми повинні працювати зі зростаючою кількістю суб'єктів з різноманітними інтересами і дедалі складнішими політичними питаннями. Тому перемовини стають платформою не тільки для обговорення нагальних проблем, але і для формування більшої чіткості позицій та прояснення розбіжностей.

4. Формування порядку денного - у контексті глобального управління міжрегіональні форуми можуть слугувати платформами або аренами для великих держав, регіональних організацій, коаліцій держав, а також для менших держав для висвітлення та формулювання нових глобальних проблем, які потребують вирішення міжнародним співтовариством, і привернення уваги до цих питань.

5. Побудова колективної ідентичності ґрунтується на твердженні, що міжрегіональні форуми сприяють розбудові регіональної ідентичності. Вона може бути зміцнена, якщо міжрегіональна взаємодія вказує на відмінності між регіональним «я» та регіональними іншими, породжуючи та інтерналізуючи сховище спільних норм та переконань і, таким чином, підтримуючи регіональну

обізнаність та згуртованість. (Lehoczki, 2020, с. 143; Hänggi, Roloff & Rüland, 2006, с. 11-12)

Ці функції, в основному, демонструють можливості та позитивні аспекти міжрегіоналізму. Однак, наприклад, Альфредо Роблз у своїй праці “The Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) and the European Union” критикує міжрегіоналізм як засіб трансформування міжнародного порядку та просування стратегії ЄС як більш потужного партнера. Таким чином, міжрегіональні відносини є доволі асиметричними, обмеженими та такими, що слугують інтересам ЄС. (Robles, Jr, 2006, с. 97-112)

Необхідною є також класифікація міжрегіональних відносин ЄС-СЕЛАК. На думку Андреаса Літцгарда та Франка Матеїса, вони є радше прикладом квазі-міжрегіоналізму, адже хоча діалог проходить на найвищому політичному рівні СЕЛАК не має чіткої інституційної структури та правосуб'єктності. (Litsegård & Mattheis, 2024, с. 1278) Однак, якщо керуватись визначеннями квазі-міжрегіоналізму, запропонованими іншими дослідниками, наприклад Венкатою Крішнан та Гятрі Дхал, це одна із суб-систем у міжнародній системі, сформована домовленостями щодо співпраці, встановленими між регіональною організацією як актора з одного боку та країною іншого регіону з другого боку. (Krishnan, 2014, с. 267) У такому випадку, формат відносин ЄС-СЕЛАК варто розглядати радше як проведення самітів та міжгрупові діалоги.

Важливим у контексті дослідження також розрізнити поняття міжрегіоналізму й трансрегіоналізму. За Б. Лехоцькі, трансрегіоналізм означає процес діалогу з більш розмитими рамками членства, що не обов'язково включає лише регіональні організації, але й держави-члени з більш ніж двох регіонів. Можливо, в результаті більшої неоднорідності та автономії, яку члени організації зберігають від своєї регіональної організації, трансрегіональні форуми мають тенденцію розвивати певну організаційну інфраструктуру, таку як (віртуальний) секретаріат або інші (часто неформальні) координаційні механізми. Їх ще називають мегарегіонами. (Lehoczki, 2020, с. 141) Такими прикладами є Форум “Азія-Європа”, що об'єднує країни Європи та Східної Азії, але також Австралію та

Нову Зеландію, чи Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво, що включає країни зі Східної Азії, Північної та Південної Америки. Тобто, якщо міжрегіоналізм фокусується на окремих регіонах, трансрегіоналізм ніби розмиває це поняття та значно розширює мережу зв'язків. Таким чином, можна сказати, що трансрегіоналізм це наступна сходинка після міжрегіоналізму, що з'явилась в умовах глобалізації.

Зрештою, важливо виділити основні особливості міжрегіоналізму ЄС. Спираючись на дослідження Вінода Аггарвала та Едварда Фогарті, міжрегіоналізму ЄС характерні:

1) низька обов'язковість правил міжрегіональних відносин, зокрема у торговельних відносинах. ЄС, як правило, не бажає брати на себе зобов'язання дотримуватися суворих правил, вважаючи за краще зберігати високий ступінь гнучкості, щоб діяти всупереч духу угод, коли це необхідно. Однак в аспекті відносин з країнами Латинської Америки спостерігається зростання взаємного зв'язку правил за допомогою угод про вільну торгівлю.

2) міжрегіональні режими ЄС з часом мають тенденцію ставати більш інституціоналізованими. Тобто, створення робочих комітетів, форумів для обговорення взаємних інтересів і проблем, що є більш вигідним для ЄС і у фінансовому плані, і в плані зобов'язань. Однак, такий структурований фреймворк та механізми забезпечують формалізовану структуру для взаємодії та сприяють розширеному діалогу щодо не тільки спільних інтересів й проблем, але й розбіжностей.

3) Характер режиму тяжіє до всеосяжного охоплення проблеми та акцентові на розвитку. Справді, широке коло питань є, мабуть, найбільш універсальним елементом міжрегіональних режимів ЄС: ЄС досить послідовний у часі та просторі у просуванні демократичних інститутів, прав людини та міцного громадянського суспільства поряд зі своїми комерційними цілями у відносинах з іншими регіонами. (Aggarwal & Fogarty, 2003, с. 210-215)

Що можна до цього додати, так це те, що ЄС також сприяє нарощуванню потенціалу регіонів-партнерів як в аспекті спільних інтересів, як побудова

інституцій, управління, розвиток громадянського суспільства, так і в проблемних елементах, як демократія, права людини, боротьба з наркоторгівлею та організованою злочинністю, тощо.

Загалом, міжрегіоналізм ЄС характеризується всеохопним та структурованим підходом з метою досягти не тільки регіональної, але й міжнародної стабільності, процвітання та сталому розвитку.

1.2. Поняття нормативної сили ЄС за Я. Маннерсом у міжрегіональній співпраці ЄС-СЕЛАК

Для того, аби глибше зрозуміти європейський міжрегіоналізм, варто розглянути поняття нормативної сили ЄС, яка використовується для характеристики його зовнішньої діяльності.

Поняття “нормативної сили ЄС” було введено професором Яном Маннерсом у праці “Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?”, щоб описати здатність ЄС здійснювати ідеологічний вплив через поширення самостійно сформованих норм, які вважаються загальнолюдськими з точки зору моралі. (Manners, 2002, с. 241)

ЄС пішов далі в напрямку того, щоб зробити свої зовнішні відносини обґрунтованими та залежними від каталогу норм, які ближчі до норм Європейської конвенції з прав людини та основоположних свобод (ЄКПЛ) та Загальної декларації прав людини (ЗДПЛ), ніж більшість суб'єктів світової політики. (Manners, 2002, с. 241) Тим самим, ЄС просуває норми верховенства права, поваги до прав людини та їхніх основних свобод як один з елементів власної зовнішньої політики.

Аналізуючи акти європейського законодавства та політичні документи, Я. Маннерс виявив дев'ять ключових норм та принципів, які ЄС намагається поширювати через інструменти нормативної сили: мир, свобода, демократія, верховенство права, права людини, соціальна солідарність, недискримінація, демократія, сталий розвиток та належне врядування. У період після Холодної війни в ЄС виникла потреба презентувати себе більше, ніж форма економічного врядування для регулювання глобальної економіки, а як актора, який має більшу легітимність завдяки своїм фундаментальним нормам, які він репрезентує. (Manners, 2002, с. 243-244)

Згідно з Бьорзель та Ріссе, існують різноманітні механізми поширення ідей ЄС:

1) Примус – актори можуть просто не мати іншого вибору, окрім як прийняти ідею. Отже, йдеться скоріше про внутрішнє поширення ідей як частину зобов'язання держав-членів дотримуватися законодавства ЄС.

2) Маніпулювання економічними факторами – надання негативних і позитивних стимулів. Суб'єкти прагнуть просувати певні ідеї, щоб реалізувати індивідуальні вигоди або спонукати інших суб'єктів прийняти їхні ідеї, маніпулюючи їхніми корисними функціями (фінансова чи технічна допомога чи санкції).

3) Соціалізація – актори прагнуть чинити правильно, щоб стати членами міжнародного суспільства з хорошою репутацією.

4) Переконавання – комунікативна раціональність або логіка аргументації.

5) Наслідування – опосередкований вплив, такий як конкуренція за відповідність певним критеріям успішності або малюнок уроку. (Börzel & Risse, 2009, с. 7-9)

У своїх зовнішніх відносинах ЄС та держави-члени прагнуть переконати державні суб'єкти прийняти цю модель за допомогою процесів аргументації та переконання в інституціоналізованих моделях політичного діалогу та співпраці.

Однак, міжнародний гравець характеризується не лише здатністю досягати цілей через нормативні засоби. Його нормативна сила вимірюється його здатністю здійснити вплив на решту світу через активізацію партнерських відносин, соціалізацію та запровадження спільних міждержавних ініціатив. Тому важливу роль ЄС приділяє саме розвитку міжрегіональних відносин для того, аби його вплив мав більше охоплення.

Згідно з дослідженням, проведеним у 2021 році, у регіоні Латинської Америки та Карибського басейну ЄС сприймається як світовий лідер у сфері просування миру, захисту прав людини, гуманітарній допомозі, захисту довкілля, а також боротьбі з бідністю та нерівністю. (World leadership, 2021) Це є свідченням нормативної сили ЄС щодо регіону, що відіграє визначальну роль у чинній та потенційній співпраці у вирішенні спільних викликів та досягненні спільних цілей.

Щодо ЄС також важливо розуміти різницю між «цивільною владою» та «м'яким імперіалізмом». Вона полягає в загальній важливості цінностей і норм, а також у тому, чи ведуться переговори симетрично, діалогічно, а не шляхом нав'язування. (HETTNE & SÖDERBAUM, 2005, с. 15) У відношенні до СЕЛАК можна прослідкувати риси м'якого імперіалізму у формі вибудовування діалогу та розгляданні як менш сильного актора, однак це пояснюється досі тривалим процесом побудови відносин, політичних пріоритетів та визначення стратегічних інтересів, тому ЄС намагається вибудувати більш рівноправні відносини.

Отже, протягом останніх років завдяки економічній вазі ЄС, що зростає, та його географічним розмірам ЄС відчуває потребу бути глобальним гравцем та відігравати важливішу політичну та безпекову роль у світі. Саме тому міжрегіоналізм є типово європейським способом побудови відносин із зовнішнім світом.

1.3. Метод кейс-стаді у дослідженні міжрегіональної політики ЄС

У даній роботі використовується метод кейс-стаді. Кейс-стаді є, мабуть, найбільш широко використовуваним дизайном дослідження в міжнародних відносинах. (Case Study Methods in International Relations, 2017) Беккер пояснює, що кейс-стаді відноситься до детального аналізу окремого кейсу, припускаючи, що можна належним чином отримати знання про явище шляхом інтенсивного вивчення одного кейсу. Кейс-стаді намагається, з одного боку, досягти всебічного розуміння досліджуваної події, а з іншого - виробити більш загальні теоретичні твердження про закономірності в спостережуваних явищах. (Fidel, 1984, с. 274) Кейс-стаді може означати, що метод дослідження є якісним; що дослідження є етнографічним, спостереженням за учасниками або «польовим»; що дослідження характеризується відстеженням процесу; що дослідження вивчає властивості окремого випадку; або що дослідження вивчає окреме явище, випадок або приклад. (Gerring, 2024, с. 342) У цьому дослідженні використовується метод кейс-стаді як дослідження радше прикладу прояву феномену (міжрегіоналізму). Він базується на якісному дослідженні міжнародних актів, угод та декларацій ЄС-СЕЛАК, а також використовуються кількісні дані на основі досліджень та опитувань. Цей метод застосовується для більш детального аналізу міжрегіоналізму на основі відносин ЄС-СЕЛАК. СЕЛАК тут розглядається як гравець, що найкраще репрезентує регіон Латинської Америки та Карибського басейну, адже охоплює усі країни регіону та забезпечує “umbrella framework” для всіх регіональних та субрегіональних діалогів між ЄС та Латинською Америкою і Карибським басейном.

Важливо також зазначити, що окрім вищезазначеного методу з метою підтвердження власної аргументації в дослідженні було застосовано метод аналізу вторинних джерел. Це спосіб отримання інформації та ідей шляхом оцінки та комбінування вже існуючих даних і джерел. Пошук в опублікованих дослідженнях, публікаціях, звітах та інших загальнодоступних документах необхідний для того, щоб отримати важливу інформацію та на основі цього зробити власні висновки або підсилити їхню аргументацію. (Desk Research: What It Is and How You Can Use It, б. д.) Так, наприклад, у роботі були використані теоретичні дослідження для

концептуалізації та характеристики явища міжрегіоналізму; опитування для визначення характеру міжрегіональних відносин ЄС-СЕЛАК, пріоритетних напрямків їхньої подальшої співпраці та критичних точок у взаємодії.

Ще одним методом у роботі є метод побудови сценаріїв. Кан визначав сценарії як «гіпотетичні послідовності подій, побудовані з метою концентрації уваги на причинних процесах і точках прийняття рішень». (Kahn & Wiener, 1967) П'єр Вак припускає, що мета сценарного аналізу полягає в тому, щоб мати серію сценаріїв, що ілюструють основні рушійні сили, їх взаємодію та критичну невизначеність. (Wack, 1985, с.146) Особливий методологічний інтерес представляє підхід Кана до використання історичних даних для встановлення «базової лінії». Основна ідея полягала в тому, що спочатку слід повернутися в минуле на стільки років, скільки ми мали намір спекулювати в майбутньому, потім розглянути зміни, що відбулися з того часу до теперішнього часу, і, нарешті, використовувати сенс калібрування змін, отриманий в результаті цього, як відправну точку для визначення ступеня змін. (Kahn & Wiener, 1967) Тому в цьому дослідженні розглянуто історичний контекст розвитку ЄС-СЕЛАК та динаміку змін міжрегіональної взаємодії. Для більш пристосованих до реальності результатів взято до уваги також кількісні дослідження у вигляді опитувань у регіонах, що розглядаються. На основі цих даних виокремлено недоліки міжрегіональної політики та основні напрямлення співпраці, що допомогло побудувати сценарії розвитку відносин та обрати найбільш сприятливий.

РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ВІДНОСИН ЄС ТА СЕЛАК

2.1. Передумови розвитку міжрегіональних відносин ЄС-СЕЛАК

Регіон Латинської Америки та Карибського басейну має особливі та глибоко вкорінені відносини з Європою. Саме цей континент першим потрапив під європейське колоніальне панування (здебільшого Іспанії та Португалії) основним принципом якого була експлуатація для піднесення Європи. Визначальним у самовизначенні та самопозиціонуванні Латинської Америки була саме орієнтація на Європу. (Latin America and Europe: A Historical Perspective | EU-LAC Foundation, б. д.) Аж до закінчення Першої світової війни багатства багатьох країн регіону залежали від європейських сил, особливо Великої Британії. (Gardini & Ayuso, 2015, с. 10) Однак, варто зазначити, що загальний вплив країн Європи на регіон поступово слабшав, що зумовлено передусім появою нового гравця на міжнародній арені - США. Їхній зовнішньополітичний курс був спрямований на зміцненні свого місця в Західній півкулі. Визначальним у цьому питанні стало ухвалення Доктрини Монро 1823 року, одним з основних положень якої було про те, що “будь-яка спроба європейської держави пригнічувати або контролювати будь-яку націю в Західній півкулі буде розглядатися як ворожий акт проти миру та безпеки Сполучених Штатів”. (Monroe, 1823, с. 1) Це стало дуже раннім вираженням наміру США стати світовою державою та бути провідною і наймогутнішою країною в Америках.

Після Другої світової війни та з початком Холодної війни колишні країни-колонізатори втратили свій статус світових держав, а відносини з Латинською Америкою та Карибським басейном остаточно відійшли на другий план. (Gardini & Ayuso, 2015, с. 10)

Однак, як було згадано у Декларації першого саміту ЄС-СЕЛАК, інтеграція Європи та Латинської Америки й Карибського басейну у політичній та економічній сферах відбувалась за принципами відкритого [нового] регіоналізму (Declaration of Rio de Janeiro, 1999, с. 2), що утворився після Холодної війни. Це заклало основи для початку стратегічного міжрегіонального партнерства.

Його початком вважається 1999 рік, коли було проведено перший міжрегіональний саміт глав держав і урядів у Ріо-де-Жанейро. ЄС рішуче надавав перевагу різним темам «м'якої сили» у своїх відносинах з Латинською Америкою та Карибським басейном (далі - ЛАК), таким як стійкість, зайнятість, соціальна згуртованість, міграція, права людини, наукова дипломатія та культура. Ці теми також були центром політичного порядку денного на послідовних самітах ЄС-ЛАК з 2002 до 2010 роки. (About EU-LAC, б. д.) Цей історичний саміт був скликаний в результаті політичної волі зміцнити і без того чудові міжрегіональні відносини, засновані на спільних цінностях, успадкованих від спільної історії. (Declaration of Rio de Janeiro, 1999, с. 1) Таким чином, саміти слугували рушіями змін для міжрегіональних відносин та визначали подальші пріоритети співпраці. У Декларації Саміту метою було визначено посилення саме політичного, економічного та культурного взаєморозуміння між двома регіонами, аби розвинути стратегічне партнерство. (Declaration of Rio de Janeiro, 1999, с. 1)

Другий саміт ЄС-ЛАК пройшов у Мадриді 17 травня 2002 року. Декларація саміту зосереджувалась на посиленні демократичних інституцій та верховенства права, судовій системі, боротьбі з тероризмом, наркоторгівлею, расизмом, дискримінацією, бідністю, сприянні гендерній рівності, повазі до прав людини, посиленні ролі жінок у політиці. В економічній сфері було підтверджено підтримку перемовин між ЄС та МЕРКОСУР, а також розглянуто можливість укладання угод про вільну торгівлю. (The Madrid Commitment, 2002, с. 3)

Хоча на папері все звучало доволі перспективно, важливо взяти до уваги, що деякі латиноамериканські лідери давно звинувачували Європу в ігноруванні регіону. Так, наприклад, президент Венесуели Уго Чавес висловив певний скептицизм щодо загальної зустрічі. Замість того, щоб бути присутнім на зустрічі між лідерами, пан Чавес провів прес-конференцію перед від'їздом з Мадрида, на якій він сказав, що історично ці саміти досягають небагато. Він сказав, що лідери Латинської Америки йшли від «саміту до саміту», а люди в цих країнах йшли від «прірви до прірви». (VOA, 2009) У даному випадку вже можна спостерігати доволі упереджене ставлення до міжрегіональних відносин у вигляді проведення самітів.

Незважаючи на їхній потенціал для розвитку міжрегіональної співпраці та вирішення нагальних проблем в регіоні, їхні результати не відчутні для людей, для яких вони спрямовані та покликані “нести користь”. Це підкреслює важливість переходу від гучних слів до конкретного та більш предметного підходу в співпраці.

Важливість цього також підкреслив і третій саміт ЄС-ЛАК 2004 року у місті Гуадалахара, Мексика, який запам’ятався протестами та унаслідок репресіями їхніх учасників. У відповідь на проведення цього саміту було проведено “Альтернативний саміт”, у якому взяли участь різні соціальні, профспілкові та екологічні організації і рухи, а також студенти та науковці різних країн. Вони організовували переговори, конференції, дискусії, мистецькі заходи та соціальні протести. Цей саміт став актом опору панівній неоліберальній системі, актом надії та боротьби за побудову іншої, кращої реальності. (A 16 años de la represión del 28 de Mayo en Guadalajara – CEPAD, 2020)

Загалом, було проведено 6 самітів ЄС-ЛАК. У 2010 році на саміті, що відбувся в Мексиці, 33 країни ЛАК вирішили об’єднати Групу Ріо та САЛК (Саміт Латинської Америки та Карибського басейну з питань розвитку та співпраці) в один форум: Спільнота держав Латинської Америки та Карибського басейну (далі - СЕЛАК). (CELAC Summits and earlier EU-LAC Summits | EU texts | Documents | DLAT | Delegations | European Parliament, б. д.) У повідомленні Євро-Латиноамериканська парламентська асамблея до 6-го Саміту Європейського Союзу - Латинської Америки та Карибського басейну в Мадриді в 2010 році було зазначено про роботу над створенням Євро-Латиноамериканської зони глобального міжрегіонального партнерства, яка б покривала політичну, економічну, торгівельну, соціальну та культурну сфери та гарантувала сталий розвиток обох регіонів. (Message to the 6th European Union – Latin America and Caribbean Summit Madrid, 2010, с. 2) Це певно й стало основою для створення СЕЛАК.

Варто згадати про класифікацію Йорена Селлеслагса, який виокремив 4 етапи розвитку міжрегіональних відносин ЄС-СЕЛАК:

1. 1970-1980: солідарність і співпраця (розвитку) - міжрегіоналізм з'явився посеред політичної невизначеності та дій, спрямованих на збалансування економічних і торговельних відносин у глобальному масштабі. Тобто йшлося більше про економічне партнерство, ніж про політико-економічне.

2. 1980-2008: Зосередження на економіці та активна підтримка зусиль з розбудови регіональної інтеграції – етап демократичних перетворень у Латинській Америці. Існувало спільне переконання, що регіональна інтеграція та (між)регіональні інституції слугують чудовою системою управління для подолання того, що іноді розглядається як «негативні наслідки глобалізації», і обидва регіони звернулися один до одного з метою обміну найкращими практиками та спільного розвитку регіональних структур управління.

3. 2008-2014: Перехідний період: за межами економічної взаємозалежності та переорієнтації відносин у мультиполярному світовому порядку - міжрегіональним відносинам між двома континентами дедалі менше приділялося уваги та пріоритету. Латиноамериканські регіональні організації почали все більше дивитися на схід у пошуках подальшого розвитку економічних і політичних зв'язків, а відносини з такими країнами, як Китай (включаючи Тайвань), Японія, Австралія, Південна Корея і Сінгапур, були серйозно посилені - у багатьох аспектах на шкоду ролі ЄС у регіоні - чи то через міжрегіональний діалог, чи то в інших формах.

4. 2014-...: Поза економікою та інституціями, низька взаємозалежність і (лише) взаємна вигода через вдосконалення та поглиблення міжрегіональних відносин - внаслідок зміни геополітичного та гео економічного контексту, а також внутрішніх подій у Латинській Америці, міжрегіональні відносини між ЄС та Латинською Америкою оновлювалися - і до певної міри продовжують оновлюватися - та переорієнтовуватися відповідно до нових реалій. Якщо до 2013 року ЄС

підтримував тісні відносини з різними субрегіональними організаціями Латинської Америки, то з 2014 року він змінив свою політику і тепер лише спорадично звертається до цих субрегіональних структур з дуже специфічних питань, таких як наркотики з КАН, обмін кращими практиками регіональної політики у сфері вищої освіти (Еразмус+) з Тихоокеанським альянсом та торгові тарифи і бар'єри з МЕРКОСУР. У новому прагматичному і заснованому на інтересах способі мислення, якщо мета повинна бути досягнута швидше за допомогою двостороннього підходу (наприклад, ЄС-Перу), а не через чистий міжрегіоналізм, тоді приймається двосторонній підхід. (Selleslaghs, 2018, с. 4-9)

Однак останній етап радше було б виокремити від 2015 до 2023 року та охарактеризувати як період занепаду та “затишшя” в міжрегіональних відносинах. Відповідно додати етап 4: 2023-... як новий етап міжрегіональних відносин, який характеризується відновленням та посилення міжрегіонального діалогу та розширенням охоплення політико-економічної співпраці.

2.2. Політико-економічна співпраця ЄС та СЕЛАК

СЕЛАК являє собою регіональний політичний координаційний механізм, який об'єднує всі 33 країни Латинської Америки й Карибського басейну в регіоні. (EU-CELAC relations, б. д.) Важливість створення СЕЛАК обумовлене тим, що це стало майданчиком для формування та висловлення спільної позиції регіону і тим самим підсилило його геополітичну вагу на міжнародній арені. Йому характерний низький рівень інституціоналізації без постійних структур та механізмів для спільного ухвалення рішень. Вони є консенсусними та ухвалюються під час щорічних самітів. (The EU-Latin American Strategic Partnership: state of play and ways forward, 2017, с. 49) Більш того, акцент варто робити саме на слові політичний проєкт, тобто такий, що в першу чергу спрямований на отриманні вигод у політичному та інституційному плані. Крім того, СЕЛАК був сприйнятий як перспективний крок як латиноамериканцями, так і міжнародними партнерами. Європейці фактично наголошують на тому, що СЕЛАК забезпечує основу для роботи з усіма в Латинській Америці, а отже, для подолання до певної міри регіональних складнощів та субрегіональної фрагментації. (Gardini & Ayuso, 2015, с. 18)

СЕЛАК є офіційним партнером ЄС для процесу міжрегіональних самітів і стратегічного партнерства. Взаємодія Європейського Союзу з СЕЛАК є частиною гнучкого підходу до його відносин з Латинською Америкою та Карибським басейном, що поєднує різні рівні відносин – регіональні, субрегіональні та двосторонні – які доповнюють один одного та взаємопідсилюють один одного. Взаємодія з СЕЛАК доповнюється міцними двосторонніми відносинами з окремими країнами, одночасно поглиблюючи співпрацю з іншими субрегіональними або регіональними групами. (EU-CELAC relations, б. д.) Міжрегіональний механізм ЄС-СЕЛАК також реагує на швидку зміну міжнародного сценарію. Тобто, СЕЛАК можна розглядати як відповідь на зміну контексту, а також як контрґегемоністський проєкт на протипагу США та Організації американських держав.

Було проведено саміти ЄС-СЕЛАК у 2013, 2015 та аж у 2023 роках. (CELAC Summits and earlier EU-LAC Summits | EU texts | Documents | DLAT | Delegations | European Parliament, б. д.) Тобто, якщо характеризувати підхід ЄС до співпраці з регіоном Латинської Америки та Карибського басейну, то він одночасно застосовує групові діалоги та саміти як форму міжрегіоналізму, а також квазі-міжрегіоналізм, співпрацюючи з окремими державами регіону. Однак, у контексті СЕЛАК ЄС застосовує перші зазначені форми міжрегіоналізму. Важливо зазначити, що регулярні саміти ЄС-СЕЛАК є головним політичним двигуном міжрегіонального партнерства, надаючи поштовх різним каналам співпраці. Саміт забезпечує гнучку платформу для визначення спільних інтересів, вироблення спільних позицій щодо глобального управління та міжнародних питань, моніторингу та оцінки прогресу у відносинах, а також узгодження стратегій і пріоритетів міжрегіонального співробітництва.

Однією з визначних особливостей використання формату самітів є те, що він відображає справжній суспільний запит, який виходить за рамки урядового порядку денного. Саміт ЄС-СЕЛАК об'єднують інших суспільних діячів та державні органи, крім виконавчої влади. Незважаючи на пов'язані з цим витрати та іншу критику, це похвальний крок для скорочення дефіциту демократії та залучення ширшої вибірки інституційного спектру з двох регіонів. На полях головного політичного саміту бізнес-саміт та академічний саміт сприяли діалогу між значними зацікавленими сторонами громадянського суспільства. Парламентський саміт і саміт Судів справедливості залучили до процесу інші ключові гілки влади. Попит на ці паралельні заходи був викликаний тими, хто брав у них участь, та їхнім бажанням зробити внесок у формування та спрямування міжрегіональних відносин. (Gardini & Ayuso, 2015, с. 19)

Після 2015 року міжрегіональне співробітництво значно погіршувалось. Це спричинено низкою факторів: 1) посилення впливу Китаю в регіоні та його конкуренція зі Сполученими Штатами; 2) пандемія COVID-19, що призвела до прискорення чинних процесів і тенденцій, таких як цифровізація та нерівність; 3) регіональна динаміка з трансрегіональними наслідками – наприклад, численні

кризи, що впливають на інтеграційні процеси, а також політична поляризація та популізм. (Gardini & Ayuso, 2015, с. 1) Таким чином, ЄС змінило фокус на внутрішню стабілізацію, що змінило геополітичну позицію ЄС у відносинах з СЕЛАК. Латинська Америка також була “роз’єднана” – розділена між правими та лівими урядами, що паралізувало і діяльність СЕЛАК. Так, наприклад, уряд Бразилії не брав участі в засіданнях СЕЛАК до кінця 2022 року. (Nolte, 2023)

У період з 2016 до 2023 року відбулось лише 3 зустрічі на рівні міністрів у 2016, 2018 та 2022 роках, результатом яких було підтвердження відданості міжнародним принципам та нормам, висловлення бажання продовжувати та посилювати співпрацю, однак ці слова залишались виключно на папері. Лише в останньому прес-релізі про зустріч Міністрів закордонних справ ЄС-СЕЛАК 27 жовтня 2022 року йшла мова про відновлення співпраці для посилення миру та сталого розвитку. Поштовхом до цього стали зміни геополітичної динаміки, а саме повномасштабне вторгнення росії на територію України, а також посилення геополітичної позиції Китаю у світі. Це змусило ЄС шукати нових партнерів, зокрема економічних. Тим самим це ознаменувало поворотний момент у міжрегіональній співпраці ЄС-СЕЛАК. Результатом цього стало проведення третього Саміту ЄС-СЕЛАК 17-18 липня 2023 року. (Gipfeltreffen EU-CELAC | EU-Lateinamerika | Eurolat | Europäisches Parlament, б. д.)

Після восьми років без міжрегіональної співпраці саміт ЄС-СЕЛАК 2023 року дозволяє говорити про «новий етап» співпраці та діалогу між двома регіонами в умовах несприятливого та мінливого глобального сценарію. Питання, які були розглянуті в оновленому порядку денному, включають, серед інших важливих питань, як сприяти більшій автономії та розширити сферу діяльності обох регіонів у контексті кризи глобалізації, зберігаючи при цьому надійних партнерів та економічні зв’язки, які сприяють процвітання суспільств в обох регіонах. Водночас важливо поміркувати над тим, як перетворити потрібний перехід – цифровий, зелений і соціальний – на «простий» з метою формування міцної економічної, соціальної та територіальної єдності, і все це, не втрачаючи з поля зору важливості посилення ефективності, включення та більшої справедливості державної політики

щодо відродження демократії та оновлення суспільного договору, який, завдяки цьому, має сприяти відновленню довіри громадян. (Dialogue between European, Latin-American and Caribbean Research Centres and Decision Makers: 'Perspectives and proposals for renewing the Strategic Partnership between the European Union and Latin America and the Caribbean', 2023, с. 2)

Більш того повномасштабна фаза російсько-української війни мала свій вплив на відносини цих двох регіонів. Протягом останнього року європейці прагнули зміцнити зв'язки зі своїми партнерами по всьому світу, щоб згуртувати підтримку міжнародного порядку, заснованого на правилах, які росія відкинула своїм повномасштабним вторгненням в Україну. Однак, спільної позиції досягнуто не було. ЄС очікував більшої рішучості від країн СЕЛАК у цьому питанні, однак більша увага від останніх концентрувалась на пережитках та злочинах минулого. Це може свідчити про розбіжності стратегічних інтересів та пріоритетів у регіонах, що ускладнює можливість стратегічної міжрегіональної співпраці.

Важливість саміту полягала у визнанні взаємозв'язку глобальних труднощів і необхідності багатосторонньої співпраці для їхнього подолання, навіть якщо при цьому не вдалося вирішити всі проблеми і розв'язати давні конфлікти. Крім того, було побудовано конкретні заходи для посилення стратегічного співробітництва. Зокрема, було ухвалено дорожню карту співпраці на 2023-2025 роки, тобто до планового проведення вже четвертого саміту ЄС-СЕЛАК, а також було створено Global Gateway Investment Agenda. Інвестиційний порядок денний Глобального порталу Європейський Союз - Латинська Америка та Карибський басейн (GGIA) висвітлює потенційні інвестиційні проекти, які допоможуть задовольнити інфраструктурні потреби регіону, створюючи при цьому додану вартість на місцевому рівні та сприяючи зростанню, створенню робочих місць і соціальній згуртованості. (EU-LAC Global Gateway Investment Agenda, б. д.) Це сприятиме не тільки очевидному економічному зростанню, але також заповненню інвестиційних прогалин, покращенню інфраструктури, конкурентноспроможності, розвитку за цілями сталого розвитку, впровадженню "зелених" ініціатив, боротьбі з

соціальною нерівністю, зменшенню залежності від інших держав, тим самим зміцнить політико-економічну співпрацю.

За словами Жозепа Борреля, Європейський Союз та країни Латинської Америки й Карибського басейну є природними партнерами, що об'єднані унікальними історичними та культурними зв'язками, а також глибокою економічною та соціальною взаємодією. (Borrel, 2023, с. 1) Саме тому не є дивним така активність та відновлена зацікавленість ЄС у цьому регіоні. Саме СЕЛАК забезпечує “umbrella framework” для всіх регіональних і субрегіональних діалогів між ЄС, Латинською Америкою та Карибським басейном. Це знаменує зміни у відносинах ЄС-СЕЛАК та новий етап їхнього міжрегіоналізму.

2.3. Роль боротьби за лідерство в регіоні Латинської Америки та Карибського басейну в міжрегіональних відносинах ЄС-СЕЛАК

У Латинській Америці протягом тривалого часу відбуваються серйозні геостратегічні зрушення. Протистояння між США та Китаєм за світову гегемонію відображається і на відносинах з регіоном Латинської Америки та Карибського басейну. Відчувається збільшення присутності азіатських країн, насамперед Китаю, а також Японії, Південної Кореї та Індії. Оскільки Китай позиціонує себе як економічна держава, технологічний гігант і військова сила, він кидає виклик впливу Сполучених Штатів у регіоні. (Zapata, 2023, с. 149)

Згідно з дослідженням Європейської парламентської дослідницької служби за липень 2023 року «Торгівля ЄС з Латинською Америкою та Карибським басейном: огляд та цифри», «ЄС втратив значну частку ринку, зокрема в торгівлі товарами, у Латинській Америці та Карибському басейні, переважно на користь Китаю. Це впливає на загальний вплив ЄС у регіоні». (Grieger & ERPS, 2023, с. 1)

Згідно з дослідженням, проведеним у 2021 році, США вважається абсолютним лідером лише в боротьбі з наркоторгівлею та сфері охорони здоров'я, у той час як Китай наростив свої позиції та незначно випередив США у сфері інфраструктури, а також сприймається кращим партнером у сфері торгівлі та інвестицій і новітніх технологій. (Best partner in the following areas, 2021)

Тільки на Китай припадає половина торгівлі між Латинською Америкою та Азією і він входить до числа провідних торговельних партнерів більшості країн Латинської Америки. (The EU-Latin American Strategic Partnership: state of play and ways forward, 2017, с. 63) Передусім це пов'язано з ініціативою Китаю "Один пояс, один шлях", яка була представлена світу у 2013 році, стала офіційним принципом державної зовнішньої політики та представляє собою "взаємовигідну" співпрацю, що б підтримувала економічне піднесення Китаю, а також приносила б нові торговельні переваги, інвестиції, технології та процвітання партнерам. (Arase, 2023, с. 7)

Китайський попит на сировинні товари сприяв сировинному буму на початку 21 століття, але в той же час він зробив деякі країни Латинської Америки

залежними від китайської торгівлі і заохочував догану деяких економік регіону. (The EU-Latin American Strategic Partnership: state of play and ways forward, 2017, с. 63) Це створило так звану боргову пастку, коли уряди країн, що розвиваються, не здатні погасити кредити через брак податкових надходжень. Цю проблему також посилила відносна пасивність та розділеність регіону Латинської Америки та Карибського басейну у порівнянні з могутнім гравцем у вигляді Китаю.

Ще одним вектором співпраці є Форум СЕЛАК-Китай, перша зустріч якого відбулася в січні 2015 року в Пекіні. Велись переговори щодо зміцнення відносин СЕЛАК з Індією та росією. У той час як СЕЛАК підтримував План дій щодо розвитку економічних відносин з Китаєм, лише кілька членів активно відкривають свої економіки в бік Азії, в той час як, наприклад, країни МЕРКОСУР чинять опір цьому. (China-CELAC Forum, б. д.) Це, звичайно, впливає на відносини з ЄС і здатність досягати відчутних результатів і спільних зобов'язань.

З 2017 року Китай почав підписувати меморандуми про взаєморозуміння та угоди з урядами, пов'язані з Ініціативою “Один пояс, один шлях”. Під час першого міністерського саміту Китай-СЕЛАК у січні 2018 року була підписана Спеціальна декларація про “Пояс і Шлях”. Сі Цзіньпін зазначив, що регіон Латинської Америки та Карибського басейну є природним продовженням морського Шовкового шляху. (Ferchen, 2023, с. 100) Ця ініціатива стала потужним символом присутності Китаю та лише посилила напругу між США та Китаєм.

Щодо США, то Латинська Америка завжди була важливим стратегічним партнером. Історично, Південна Америка стала першим плацдармом екстраполяції сили США поза її територією і визначила зовнішньополітичну поведінку Сполучених Штатів, яка передбачала зміцнення свого місця в Західній півкулі на початковому етапі. Однак, націоналістична спрямованість колишньої адміністрації Трампа поглибила давні питання про те, чи стане Латинська Америка коли-небудь чимось більшим, ніж заднім планом для інших політичних пріоритетів Сполучених Штатів. Пропозиції США щодо відновлення взаємодії в регіоні були представлені на саміті Америк, організованому президентом Байденом у червні 2022 року, вперше після інавгураційного саміту в 1994 році. Незважаючи на те, що регіональні

лідери загрожували й фактично бойкотували країну через рішення США виключити Кубу, результати вказували на новий напрямок для регіональних зв'язків. (McKinley, 2023) Однак такий односторонній та гегемоністичний підхід ставить під загрозу подальше тісне співробітництво.

Щодо росії, то її вплив проявляється у двох аспектах. По-перше, це вкорінена природа існуючих автократичних режимів у регіоні, які мають інтереси, що збігаються з російськими. Росія прагне підтримувати міждержавні безпекові відносини з Кубою, Нікарагуа та Венесуелою, і меншою мірою з Болівією та Перу — усіма провідними покупцями російського військового обладнання. У Нікарагуа, наприклад, росія постачає 90% імпорту зброї в країну. По-друге, росія прагне використати регіон, щоб дати відсіч діям США в Європі, де вона вважає себе правом на привілейовану «сферу впливу». Погляд росії на ЛАК як на контрапункт американській політиці на європейському театрі лише поглибився, оскільки Сполучені Штати посилюють свою підтримку України. За допомогою комбінації вибіркових загроз і стимулів росія прагне збільшити свою військову та комерційну діяльність, посилити свої операції інформаційної війни та створити антиамериканську коаліцію, дестабілізуючи режими в регіоні ЛАК. (Berg, 2024)

В умовах глобального порядку, який постійно змінюється, порядок денний і пріоритети країн та регіонів також змінюються. Це може призвести до низки проблем у співпраці ЄС з регіоном. Наприклад, зміни в політичних пріоритетах можуть вплинути на фокус та масштаби співробітництва; розбиття регіону на сфери впливу може призвести до фрагментації та перешкодити регіональній інтеграції. Однак, це може створити й нові можливості для посилення взаємодії. Так, у Латинській Америці ЄС асоціюється з лідерством у таких сферах, як захист навколишнього середовища, сприяння миру в усьому світі, боротьба з бідністю та нерівністю. Таким чином, ЄС є ключовим гравцем у формуванні нинішнього міжнародного порядку. (Zapata, 2023, с. 152) Зважаючи на залежність регіону від своїх партнерів та позиції заручника між боротьбою США та Китаю, ЄС повинен посилювати власну позицію в регіоні завдяки встановленню рівноправних

партнерських взаємовигідних відносин, і зараз він має для цього сприятливі можливості.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ ЄС ТА СЕЛАК

3.1. Критичні точки політико-економічної співпраці ЄС-СЕЛАК

На фоні інтенсифікації відбудови відносин між країнами ЄС-СЕЛАК нагальною проблемою є визначення критичних точок політики ЄС щодо СЕЛАК для побудови ефективних та взаємовигідних міжрегіональних відносин між ними. Наразі існує досить велика кількість прогалин у політиці ЄС щодо СЕЛАК, що залишає шлейф невдоволення та недовіри до ЄС як до стратегічного партнера.

Ганна Шелест, Директорка Програми безпекових студій в “Українській призмі”, пропонує характеристику “стратегічного партнерства без стратегії” (Стратегічне партнерство без стратегії - Prism UA, 2021), що може свідчити і про характер міжрегіональних відносин ЄС-СЕЛАК. Так, наприклад, Детлеф Нольте та Марія Вікторія Альварес кажуть, що Саміт ЄС-СЕЛАК 2023 року довів, що до стратегічного партнерства між ЄС та Латинською Америкою ще далеко, адже є лише сфери, де стратегічні інтереси перетинаються. (Nolte, 2023) Це може стосуватися, наприклад, сфер економічної співпраці, науки, технологій та інновацій. При цьому в спільних документах ЄС-СЕЛАК постійно наголошується про стратегічне партнерство, що знову свідчить про гучні слова, але відсутність конкретних дій в інших від раніше зазначених сферах.

Необхідним є також виділення певних критичних точок у політиці ЄС щодо СЕЛАК:

- криза довіри – попри загально добре ставлення країн Латинської Америки та Карибського басейну, досі трапляється сприйняття ЄС як колоніальної, патерналістської або лицемірної. Тим паче, несистематична політика ЄС щодо регіону також негативно відбивається на його сприйнятті та створює образ ненадійного партнера;
- санкції проти Куби – хоча ембарго проти Куби було оголошено не ЄС, а США ще у 1962 році (Cuba Sanctions, б. д.), це значно ускладнює

відносини ЄС та Куби й міжрегіональні відносини також. Ембарго продовжує блокувати Кубі доступ до міжнародних кредитів і патентів та перешкоджає туризму та інвестиціям. Також це продовжує легітимізувати кубинський режим, дозволяючи владі Куби виправдовувати економічні труднощі та однопартійну систему як єдину надійну ставку для збереження суверенітету перед обличчям зовнішніх загроз. Шістдесят років санкцій стали серйозним стимулом для збереження нинішнього політичного режиму. (The European Union and Cuba: A Low Profile Strategic Partnership | Cuba Capacity Building Project, б. д.)

- гуманітарна криза на Гаїті - люди на Гаїті стикаються з наслідками криз, що накладаються одна на одну, викликаних масовим насильством, економічним колапсом, що триває, та епідемією холери. Кількість людей, які потребують гуманітарної допомоги на Гаїті, подвоїлася за останні п'ять років і досягла 5,2 мільйона, що становить майже половину населення країни. Так, гуманітарна криза на Гаїті є однією з найскладніших і найгостріших у світі, що посилюється контекстом соціально-політичної нестабільності. Стихійні лиха та катаклізми також регулярно впливають на країну, погіршуючи ситуацію та впливаючи на і без того обмежені ресурси населення. (Haiti: EU releases €10 million to tackle unprecedented humanitarian crisis, 2023)

- подолання наслідків пандемії COVID-19 – у Декларації Саміту ЄС-СЕЛАК 2023 року було зазначено: “Ми визнаємо важливість міжнародного співробітництва у постпандемічний період з метою сприяння сталому розвитку, приділяючи особливу увагу усуненню структурних прогалин в інфраструктурі, продуктивності, соціальних, екологічних та інституційних питаннях, а також забезпеченню готовності до катастроф та управлінню ризиками”. (Declaration of the EU-CELAC Summit, 2023, с.7)

Останній саміт ЄС-СЕЛАК також викрив низку проблем:

- позиція щодо російсько-української війни – учасники Саміту не змогли дійти згоди у позиції щодо російсько-української війни. Протягом тижнів суперечок щодо підсумкового комюніке Саміту, чернетки варіювались від засудження агресивної війни росії “найрішучішими словами” до простого висловлення “стурбованості”. У кінцевому результаті, до узгодженої позиції країни-учасниці Саміту не дійшли. (Gijs & Moens, 2023) У Декларації написано про висловлення глибокої стурбованості щодо тривалої війни проти України. (Declaration of the EU-CELAC Summit 2023. Brussels : Council of the European Union, 2023, с. 5)

- відшкодування за “рабське минуле” (O'Carroll, 2023) – країни СЕЛАК виступають за компенсаційне правосуддя. Для них це не просто грубий розрахунок грошової компенсації нащадкам поневолених людей, а ширше визнання тяглих наслідків рабства та колонізації для громадського здоров'я, економічного розвитку та культурної спадщини. (O'Carroll, 2023)

- відсутність прозорості та маніпулятивна поведінка ЄС – обмежувальні формати, патерналізм у відносинах ЄС-СЕЛАК. (Rodríguez, 2023) ЄС сприймається як приклад для наслідування і завдяки тривалій історії розвитку як регіоналізму, так і міжрегіоналізму може певним чином нав'язувати власну модель. Крім того, через те, що СЕЛАК не має такої інституціоналізованої структури, як ЄС, він також може сприйматись як сильніший гравець, а відносини як ієрархічні;

- організація форумів до саміту в односторонньому форматі – європейська сторона сама вирішувала, хто буде представниками області на цих заходах, що звісно не задовольнило сторону країн СЕЛАК. Це ще раз підтверджує патерналізм у міжрегіональних відносинах.

Таким чином, міжрегіональні відносини завдяки своїй непостійності та асиметричності стикаються з низкою проблем. ЄС демонструє певні недоліки, щоб дотримуватися власної риторики, при цьому ці недоліки здебільшого включають розбіжності між дискурсом і діями, а також відсутність узгодженості та послідовності дій ЄС.

3.2. Пріоритетні напрямки міжрегіональної політико-економічної співпраці ЄС-СЕЛАК

Для визначення критичних точок співпраці варто звернутись до дослідження Роберто Домінгеса про “Сприйняття Європейського Союзу в Латинській Америці”, що дасть уявлення про роль ЄС в регіоні та допоможе виділити пріоритетні напрямки взаємовідносин.

За даними шести країн регіону (див. додаток 1) автор робить висновок, що за останнє десятиліття вони зазнали зростання негативного сприйняття ЄС. У Чилі, хоча середня кількість негативних відповідей становила 7,1% (погано та дуже погано) за роки, вони досягли піку в 11,7% у 2020 році на відміну від 3,4% у 2010 році. Колумбія, де середнє негативне сприйняття становило 16,9% почали реєструвати більшу кількість негативних уявлень з 2003 року, досягнувши понад 20% протягом трьох років поспіль (21,7% у 2013 році, 24,9% у 2015 році та 27% у 2020 році). (Domínguez, 2023)

Середній показник позитивних відповідей у Бразилії та Мексиці становить 70%. Навпаки, у випадку Бразилії, хоча середня кількість негативних відповідей становила 21,7%, з 2015 року вона перевищила 25%, досягнувши понад 30% у 2017 та 2020 роках. У Мексиці середнє негативне сприйняття становить 24%. Однак негативні відповіді підскочили до 32,3% у 2015 році та знову до 32,6% у 2020 році. Негативне сприйняття в Аргентині та Венесуелі демонструє більш стійку негативну тенденцію. В Аргентині середній показник негативних відповідей становить 25,8%, а вищі цифри були зареєстровані у 2008 (28%), 2011 (30%), 2013 (37,8%), 2015 (34,6%) і 2020 (40,7%). Венесуела зареєструвала найнижчу середню кількість позитивних відповідей: 58,6%. Паралельно середній показник негативних відповідей становив 39,2%. Проте з 2013 року спостерігається зростання негативної тенденції: 48% у 2013 році, 52,9% у 2015 році, 64,1% у 2016 році, 54,6% у 2017 році, 66,8% у 2018 році та 72% у 2020 році. (Domínguez, 2023, с. 8-9)

Однак варто зазначити, що загальне сприйняття ЄС в регіоні є доволі позитивним. Негативізм скоріш за все був спричинений відсутністю розвитку

стратегічних міжрегіональних відносин з одночасним посиленням впливу на регіон Китаю та росії. Це ще раз підкреслює важливість розвитку відносин ЄС-СЕЛАК.

У додатку 2 наведені результати дослідження “ЄС як найкращий партнер у зазначених сферах”, відповідно до якого майже половина латиноамериканців сприймають Європу як регіон, якому вони віддають перевагу для партнерства, і понад дві третини заявили, що вони мають «добре» або навіть «дуже добре» бачення відносин своєї країни з ЄС. Щодо партнерства між країнами Латинської Америки та ЄС існує позитивне сприйняття співпраці з ЄС. Однак, коли справа доходить до питань жорсткої сили, Європа сприймається як порівняно слабкий гравець: лише 7% заявляють, що ЄС є світовим лідером у військових справах, а 11% вважають, що ЄС є лідером у сфері економічної влади. (Domínguez, 2023, с. 10) Однак, через те, що ЄС позиціонує себе як нормативна сила, військова співпраця не є пріоритетом та відповідно ЄС не намагається взяти в цьому аспекті на себе першість. Одним з принципом, який намагається просувати ЄС у своїй зовнішній політиці є мир, однак ЄС керується м’якою силою для його досягнення.

Варто розглянути також дослідження 2021 року, вибірка якого становить 12 000 опитувань у 10 країнах регіону (Аргентина, Болівія, Бразилія, Чилі, Колумбія, Коста-Рика, Гватемала, Мексика, Уругвай та Венесуела). По-перше, згідно з ним 48,1% опитуваних вважають Європу тим регіоном, від співпраці з яким можна отримати найбільше вигоди. На другому місці стоїть Південна Америка з показником 19,3%. (Preferred region to have links with, 2021) Тобто, станом на 2021 рік ЄС був беззаперечним лідером з огляду на перспективи співпраці. Також слід звернути увагу на раніше зазначене дослідження на подібну тематику до попереднього (Роберта Домінгеса) “Найкращі партнери у наступних сферах”, за яким ЄС вважається найкращим партнером у сфері культури та світи, посилення демократії, боротьби з бідністю й нерівністю та захисту довкілля. (Best partner in the following areas, 2021)

З огляду на ці дослідження, можна виокремити такі пріоритетні напрямки для досягнення максимальної згоди та координації між країнами ЄС та СЕЛАК:

- Політичне рівноправне партнерство – поляризація та криза демократичних інституцій в Латинській Америці ставить під загрозу аспект регіональної безпеки. Саме тому у цьому плані для ЄС важливим є побудова демократичних інститутів, досягнення справедливості, верховенства права, безпеки громадян та боротьба з міжнародною організованою злочинністю у регіоні Латинської Америки та Карибського басейну. Важливий наголос на засадах рівноправності, аби кооперація була взаємовигідною та справедливою для обох сторін.

- Зелений перехід – зміна клімату становить загрозу для всього світу та стоять на міжнародному порядку денному доволі високо. Саме тому амбіційними та важливими є проєкти відновлюваної енергетики. Наприклад, Аргентина, Бразилія та Чилі мають чудові умови для виробництва енергії, критично важливої для виробництва зеленого водню. Крім того, ці країни можуть похвалитися рідкісними елементами, які широко використовуються в електромобільній промисловості. Отже, потенціал Латинської Америки може покращити енергопостачання ЄС, водночас дозволяючи йому розвивати свій сектор електромобільності. (Investment and Cooperation Opportunities for Latin America and the Caribbean and the European Union. Repositorio Digital, 2023, с. 25)

- міжнародна торгівля та інвестиційна політика – згідно з наведеним раніше дослідженням, у країнах Латинської Америки не вбачають в ЄС сильного економічного партнера. Хоча СЕЛАК є політичним проєктом, однак економічна співпраця може бути важелем для поширення власних принципів ЄС як один з механізмів поширення ідей. У своєму «Порядку денному для Європи» Урсула фон дер Ляєн підкреслила, що «торгівля не є самоціллю. Це засіб забезпечити процвітання вдома та експортувати наші цінності по всьому світу», включаючи «найвищі стандарти захисту клімату, навколишнього середовища та праці, а також політику нульової терпимості до дитячої праці». (EU trade policies: Carrot-and-stick mechanisms in the pursuit of non-trade policy objectives?, 2020) Тобто, можна сказати, що одним з

основних принципів зовнішньої політики ЄС є поширення неторгових цілей на інші сфери шляхом реалізації торговельної політики. Тим паче, що в економічному плані присутня явна прогалина в співпраці. Це наголошує на важливості посилення торговельного та інвестиційного напрямків політики ЄС щодо регіону. Важливими є реформування міжнародної фінансової системи, посилення інвестиційної політики у регіоні та торговельні договори, зокрема договір між ЄС та Об'єднаним ринком країн Південного конуса (далі – МЕРКОСУР), до якого входять Аргентина, Бразилія, Парагвай, Уругвай та Венесуела. Останній пункт зараз активно обговорюється. ЄС є торговим та інвестиційним партнером МЕРКОСУР номер один. У 2019 році було досягнуто політичної угоди щодо амбітної, збалансованої та всеосяжної торгової угоди. Мета нової торгової угоди – збільшення торгівлі та інвестицій, зниження тарифних і нетарифних торговельних бар'єрів, створення більш стабільних та передбачуваних правил для торгівлі та інвестицій за допомогою створення нових правил та сприяння спільним цінностям, як сталий розвиток, права працівників, боротьба зі зміною клімату тощо. (EU-Mercosur, б. д.)

3.3. Майбутнє політики ЄС щодо СЕЛАК: вектори стратегічного партнерства

На основі наведених проблем та прогалин можна виділити наступні варіанти політики ЄС щодо регіону Латинської Америки та Карибського басейну та сценарії розвитку відносин при їхній імплементації:

1. Status-quo

При збереженні чинної політики передбачається, що нерівномірна кооперація на умовах переважно ЄС значно обмежить можливості інституцій ЄС поглибити та розширити сферу міжрегіонального співробітництва та призведе до посилення невдоволення політикою ЄС. У результаті також відбудеться поглиблення нерівності в аспекті економічного розвитку та можливостей до зростання та процвітання. Відносини стануть негнучкими, а тим самим не будуть відповідати геополітичним змінам, що зможе вплинути на баланс сил та динаміку міжрегіональної взаємодії. Максимум, який можна очікувати при реалізації цього сценарію є двосторонні відносини з деякими країнами регіону, яких задовольнить така політика. Також це може призвести до погіршення іміджу ЄС як стратегічного партнера. У такому випадку кооперація звісно відбувається, але не досягає свого максимального потенціалу.

2. Backsliding

Тимчасове припинення кооперації між регіонами може призвести до схожого сценарію, у якому сприйняття та імідж ЄС у регіоні погіршуватиметься. Зокрема, цей варіант політики може призвести не тільки до повернення до рівня відносин ЄС-СЕЛАК 2015 року, але й може ще більше ускладнити міжрегіональні відносини. ЄС буде вважатись ненадійним партнером. Для обох регіонів це буде помітно й в економічному плані: зниження торговельних потоків та обмеження доступу до ринку, що перешкодить економічному зростанню та соціальній стабільності. Більш того, це може призвести до регіональної фрагментації, що послабить спроби регіональної інтеграції та колективної протидії основним викликам та проблемам. У майбутній перспективі незрозуміло чи можливо буде знову відновити політику міжрегіональної співпраці з впливом США, Китаю та

росії, що усе більше посилюється. Це поставить під питання стабільність та демократичність регіону Латинської Америки та Карибського басейну.

3. Рівноцінне партнерство

Цей варіант політики робить акцент на удосконаленні рівноправної політики з акцентом на проблемні напрями. Це позитивно вплине на динаміку в міжрегіональних відносинах. Рівень інтеграції посилиться, зважаючи на вигоду, що отримають обидва регіони. Для побудови довгострокової кооперації важливо надавати більшій легітимності ухваленим рішенням та заохочення більшій кількості акторів до участі в діалозі як щодо розробки політики розвитку, так і щодо безпекових питань. (Ayuso. 2021) Крім того, це дозволить ухвалювати рішення та досягати консенсусу з проблемних питань на взаємній основі, ЄС та СЕЛАК матимуть рівноцінний голос та вплив на формування політики, стратегій та встановлення порядку денного. Це також підтвердить повагу до норм та цінностей ЄС. Посилення уваги до міжрегіонального співробітництва та інтеграції призведе до того, що СЕЛАК відіграватиме все більш активну та впливову роль як форум для координації та обміну в регіоні, що призведе до побудови власних спроможностей, позбавлення залежності від інших партнерів та посиленої регіональної інтеграції. Тому відносини ЄС-СЕЛАК є вирішальними. Це звісно вимагатиме структурованого та всеохопного підходу ЄС до міжрегіональної взаємодії, побудови стратегій партнерства з країнами регіону, аби подолати різнобіжності та критичні питання, а також стратегії взаємодії з іншими акторами, які намагаються посилити свій вплив у регіоні, для більш ефективної міжрегіональної взаємодії.

ВИСНОВКИ

Наразі країни світу переживають глобальну перебудову світового порядку. ЄС, активізувавши зусилля щодо співпраці з регіоном Латинської Америки та Карибського басейну, бере в цьому активну участь. Усі ці зміни відбуваються на фоні активного глобального протистояння демократії та тоталітаризму, що лише поглибилося з початком повномасштабної фази російсько-української війни. Крім того, війна, розпочата росією, кидає виклик нормам та принципам, які ЄС поширює через власні нормативні інструменти, а саме принципам миру, свободи, демократії, верховенства права, захисту прав людини, соціальній солідарності, недискримінації, демократії, сталому розвитку та належному врядуванню, а також становить пряму загрозу регіональній стабільності як ЄС, так і регіону Латинської Америки та Карибського басейну. Це призводить також до пошуків нових економічних партнерів. Усе це лише підштовхує до геополітичних змін на глобальній арені та переоцінки стратегічних пріоритетів і політик взаємодії з міжнародними акторами.

Для подолання викликів, які постали, а також посилення стійкості до постійних зовнішніх змін, важливим є розвиток міжрегіональних відносин. Міжнародна міжрегіональна співпраця – це взаємодія між регіонами або наднаціональними утвореннями на всіх можливих рівнях з метою досягнення якомога глибшої та ефективної взаємодії. Для ЄС та СЕЛАК їхня міжрегіональна співпраця підкреслює визнання ними взаємозалежності світових викликів і необхідності колективних зусиль для їхнього подолання.

У своїй міжрегіональній взаємодії з СЕЛАК ЄС характерний більш гегемоністичний та патерналістський підхід, тому рівень сприйняття ЄС у регіоні далекий від позитивного. Основними прогалинами в міжрегіональній політиці ЄС-СЕЛАК є криза довіри, що зумовлено, по-перше, колоніальним минулим, по-друге, непослідовним підходом ЄС до регіону, що створює образ ЄС як ненадійного партнера; санкції проти Куби, що стримує розвиток демократії та верховенства права; гуманітарна криза на Гаїті, що поглиблює соціально-політичну

нестабільність; позиція щодо російсько-української війни, що виявляє регіональну асиметричність та залежність від росії; та відсутність прозорості та маніпулятивна поведінка ЄС, що характеризується патерналізмом у відносинах та позиціонування ЄС як прикладу для наслідування.

Однак, варто зазначити, що створення в регіоні такого політичного інструменту як СЕЛАК може вважатись великим успіхом спроб ЄС у підтримці регіональної інтеграції регіону Латинської Америки та Карибського басейну, що дозволило затверджувати уявлення про ЄС як про нормативного актора. Підтримка регіональної інтеграції на глобальному рівні використовується для утвердження миру, стабільності та процвітання. За допомогою співробітництва не тільки на найвищому рівні, але й на рівні міністрів та громадянського суспільства утверджується більш ефективна та поглиблена співпраця для подолання як спільних, так і регіональних викликів, демонструючи відданість ЄС та СЕЛАК принципу багатосторонності в міжрегіональній взаємодії, а також забезпечує інклюзивність й підвищену довіру до спільних дій та ухвалених рішень. При тому економічна співпраця відіграє важливу роль як для досягнення власних вигод і для ЄС, і для СЕЛАК, так і в неторговельних цілях. Зокрема, останнє активно використовує ЄС, який за допомогою економічної взаємодії пропагує власні цінності. Проте несистематичність та асиметричність міжрегіональної взаємодії створює загрозу підриву тривалих спроб налагодження відносин.

Міжрегіональне партнерство є доволі перспективним та має переваги для обох сторін не тільки через масштабність двох регіонів, але й через економічну силу та можливість політичного діалогу. Пріоритетними напрямками подальшої співпраці для досягнення максимальної згоди та координації між країнами ЄС та СЕЛАК визначено: 1) політичне рівноправне партнерство, що базується на побудові демократичних інститутів, верховенства права, поваги до прав людини та боротьбі з організованою злочинністю; 2) зелений перехід - проєкти відновлювальної енергетики; 3) міжнародна торгівля та інвестиційна політика - як засіб ЄС для досягнення неторговельних цілей, реформування міжнародної фінансової системи.

Помітні геополітичні зміни, як повномасштабне вторгнення росії в Україну та пов'язані з ним політико-економічні наслідки для всього світу, а також складна динаміка китайсько-американського стратегічного суперництва в Латинській Америці лише підтверджують необхідність відновлення та розвитку міжрегіональної співпраці ЄС-СЕЛАК. Організація та проведення Саміту ЄС-СЕЛАК 17-18 липня 2023 року після 8 років перерви дали можливість просувати спільні інтереси на глобальній арені та налагоджувати зв'язки між регіонами, які стикаються зі схожими геополітичними викликами, сприяючи поглибленій співпраці. Важливим у цьому контексті є підтримання постійної комунікації та співпраці між ЄС та СЕЛАК.

Найбільш сприятливим для міжрегіональних відносин є сценарій їхнього розвитку на основі рівноцінного партнерства, оскільки основним результатом є рівноправне, справедливе, взаємовигідне та повноцінне співробітництво. Протягом багатьох років ЄС відігравав роль майже гегемона, а країни Латинської Америки та Карибського басейну наслідували його політику та принципи. І ця тенденція спостерігається досі. Також ЄС раніше не проявляв настільки великої уваги до регіону, тому зараз його дії можуть сприйматись як пошук прагматичної вигоди, особливо з перевагою в порядку денному питань зеленого переходу, знаходження нових альтернатив для російського газу та нафти, для чого співробітництво з регіоном є необхідним. Саме тому політика ЄС повинна бути змінена з егоцентричності на справжнє партнерство. Міжрегіоналізм потребує переосмислення рамок стратегічної кооперації та узгодження із внутрішньою політикою регіонів. Це необхідно для забезпечення загального охоплення інтересів обох регіонів та максимальної взаємовигоди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *A 16 años de la represión del 28 de Mayo en Guadalajara – CEPAD*. (2020). CEPAD – Centro de Justicia para la Paz y el Desarrollo A.C. <https://cepad.org.mx/2020/05/a-16-anos-de-la-represion-del-28-de-mayo-en-guadalajara/>
2. About EU-LAC. (6. д.). EULAC-FOCUS. <https://eulac-focus.net/about-eu-lac/>
3. Aggarwal, V. K., & Fogarty, E. A. (2003). Explaining Trends in EU Interregionalism. 207–240.
4. Arase, D. M. (2023). Making sense of the Belt and Road Initiative. У *The Belt and Road Initiative in Asia, Africa and Europe* (с. 1–29). Routledge.
5. Ayuso A. (2021) Keys to Reactivating the EU-CELAC Partnership and Challenging the Globalisation of the Future. CIDOB notes internacionales. No. 247.
6. Ayuso, A. (2015). *La Asociación UE-CELAC y la revisión del concepto de interregionalismo multinivel*. <https://repositorio.uasb.edu.ec/bitstream/10644/6295/1/08-TC-Ayuso.pdf>
7. Ayuso, A., & Caballero, S. (2018). *El interregionalismo de la Unión Europea con América Latina*. Centro de Pensamiento Global. <https://ediciones.ucc.edu.co/index.php/ucc/catalog/download/66/56/503?inline=1>
8. Berg, R. C. (2024). *China and Russia engage Latin America and the Caribbean differently. Both threaten US interests*. Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/china-and-russia-engage-latin-america-and-the-caribbean-differently-both-threaten-us-interests/>
9. *Best partner in the following areas*. (2021). Best partner in the following areas. <https://data.nuso.org/en/best-partner-in-the-following-areas/>
10. *Best partner in the following areas*. (2021). Best partner in the following areas. <https://data.nuso.org/en/best-partner-in-the-following-areas/>
11. Borrell J. Joint Communication to the European Parliament and the Council. A New Agenda for Relations between the EU and Latin America and the Caribbean. 2023. 17 p. URL: https://intranet.eulacfoundation.org/en/system/files/join_2023_17_1_en_act_part_1_v7.pdf.
12. Börzel, T., & Risse, T. (2009). Diffusing (inter-) regionalism: the EU as a model of regional integration. 3–28. https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/36802/ssoar-2009-borzel_et_al-Diffusing_inter-_regionalism__the.pdf?sequence=1&isAllowed=y&lnkname=ssoar-2009-borzel_et_al-Diffusing_inter-_regionalism__the.pdf

13. Brook, D. H. (2006). The Rise of Regionalism: A Neo-Utilitarian Approach. <https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=226125090117004078071112023117115065052057047032095057123115015088087093088103123027096101058032022062055103091084009006124024078058085080072103029105025108096026041036100104028087103069123086004016001016077126070127121115120009017105094085121006&EXT=pdf&INDEX=TRUE>
14. *Case Study Methods in International Relations*. (2017). <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199743292/obo-9780199743292-0225.xml>
15. CELAC Summits and earlier EU-LAC Summits | EU texts | Documents | DLAT | Delegations | European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/delegations/en/celac-summits-and-earlier-eu-lac-summits/product-details/20170715DPU10565>
16. *China-CELAC Forum*. (б. д.). <http://www.chinacelacforum.org/eng/>
17. Coate, R. A., Griffin, J. A., & Elliott-Gower, S. (2017). Interdependence in International Organization and Global Governance. <https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-110#:~:text=interdependence%20can%20be%20defined%20as,and%20in%20the%20same%20direction>
18. *Cuba Sanctions*. (б. д.). U.S. Department of State. <https://www.state.gov/cuba-sanctions/>
19. Declaration of Rio de Janeiro. (1999). https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/266739/1999_EN_rio_decl.pdf
20. *Declaration of the EU-CELAC Summit 2023*. (2023). data.consilium.eu. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12000-2023-INIT/en/pdf>
21. Declaration of the EU-CELAC Summit 2023. Brussels : Council of the European Union, 2023. 10 p. URL: <https://eulacfoundation.org/sites/default/files/2023-07/st12000.en23.pdf>.
22. *Desk Research: What It Is and How You Can Use It*. (б. д.). Full-Service Market Research Company | Drive Research. <https://www.driveresearch.com/market-research-company-blog/desk-research-what-it-is-and-how-you-can-use-it/#:~:text=is%20Desk%20Research?-,Desk%20research,%20also%20known%20as%20secondary%20research%20or%20library%20research,collection%20through%20fieldwork%20or%20surveys>
23. Dialogue between European, Latin-American and Caribbean Research Centres and Decision Makers: 'Perspectives and proposals for renewing the Strategic Partnership between the European Union and Latin America and the Caribbean', 24 p. EU-LAC Foundation. URL:

- https://eulacfoundation.org/sites/default/files/2023-07/Report_Madrid_Meeting_April_EN.pdf.
24. Domínguez R. Perceptions of the European Union in Latin America. 2023. URL: https://www.fundacioncarolina.es/wp-content/uploads/2023/01/DT_FC_76_eng.pdf
 25. *EU trade policies: Carrot-and-stick mechanisms in the pursuit of non-trade policy objectives?* (2020). CEPR. <https://voxeu.org/article/eu-trade-policies-carrot-and-stick-mechanisms-pursuit-non-trade-policy-objectives>
 26. ~~EU-CELAC relations | EEAS. The Diplomatic Service of the European Union |~~ EEAS. URL: https://www.eeas.europa.eu/node/13042_en
 27. *EU-CELAC relations*. (б. д.). EEAS. https://www.eeas.europa.eu/node/13042_en
 28. *EU-LAC Global Gateway Investment Agenda*. (б. д.). International Partnerships. https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway/eu-lac-global-gateway-investment-agenda_en
 29. EU-Mercosur. Trade. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/mercosur/eu-mercosur-agreement_en.
 30. Ferchen, M. (2023). The BRI in Latin America: New wine in old bottle? Y *The Belt and Road Initiative in Asia, Africa, and Europe* (с. 97–112). Routledge.
 31. Fidel, R. (1984). *The Case Study Method: A Case Study*. <https://faculty.washington.edu/fidelr/RayaPubs/TheCaseStudyMethod.pdf>
 32. Gardini, G. L., & Ayuso, A. (2015). EU-Latin America and Caribbean Inter-regional relations: complexity and change. Atlantic Future. https://air.uniud.it/retrieve/5570526d-8ec9-45b1-b437-b3b56cc2839e/Gardini_Ayuso_Scientific%20Paper%2024_EU-Latin%20America%20and%20Caribbean%20Inter-regional%20relations.pdf
 33. Gerring, J. (2004). What Is a Case Study and What Is It Good for? *American Political Science Review*, 341–354. <https://indiachinainstitute.org/wp-content/uploads/2017/05/4B-What-Is-A-Case-Study-Gerring-2004.pdf>
 34. Gijs C., Moens B. The incredible shrinking summit. POLITICO. URL: <https://www.politico.eu/article/latin-america-eu-summit-celac-turns-into-blame-game-moscow-ukraine/>.
 35. Gipfeltreffen EU-CELAC | EU-Lateinamerika | Eurolat | Europäisches Parlament. (б. д.). <https://www.europarl.europa.eu/eurolat/de/eu-latin-america/celac-eu-summits>
 36. Grieger, G., & ERPS. (2023). *EU trade with Latin America and the Caribbean - Publications Office of the EU*. Publications Office of the EU. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cafa2c8b-26ab-11ee-a2d3-01aa75ed71a1>
 37. Haiti: EU releases €10 million to tackle unprecedented humanitarian crisis. European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. URL: <https://civil->

- protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/news-stories/news/haiti-eu-releases-eu10-million-tackle-unprecedented-humanitarian-crisis-2023-07-17_en.
38. Hänggi, H. (2000). Interregionalism: empirical and theoretical perspectives. <https://www.cap.uni-muenchen.de/transatlantic/download/Haenggi.PDF>
 39. Hänggi, H., Roloff, R., & Rüland, J. (2006). *Interregionalism and International Relations*. Routledge. <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/23861/1/300.pdf.pdf>
 40. HETTNE, B., & SÖDERBAUM, F. (2005). Civilian Power or Soft Imperialism? The EU as a Global Actor and The Role of Interregionalism. *European Foreign Affairs Review*, 2–19. https://www.researchgate.net/publication/259576731_'Civilian_Power_or_Soft_Imperialism_EU_as_a_Global_Actor_and_the_Role_of_Interregionalism'
 41. Hwee, Y. L., & Vidal, L. L. i. (2008). *Regionalism and Interregionalism in the ASEM context Current Dynamics and Theoretical Approaches*. Fundació CIDOB. https://www.files.ethz.ch/isn/103570/doc_asia_23.pdf
 42. Investment and Cooperation Opportunities for Latin America and the Caribbean and the European Union. Repositorio Digital (2023) :: Inicio. URL: <https://repositorio.cepal.org/server/api/core/bitstreams/54a2d6d4-9756-4937-b5ac-13b8b2e47eb2/content>.
 43. Kahn, H. and Wiener A. (1967) *The Year 2000: A Framework for Speculation of the Next Thirty-Three Years*. New York: The Hudson Institute, Inc.
 44. Krishnan, V. (2014). India-African Union: An Asymmetric Quasi-interregional Sub-system. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 157, 266–276. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.11.029>
 45. *Latin America and Europe: A Historical Perspective* | EU-LAC Foundation. (б. д.). Homepage | EU-LAC Foundation. <https://eulacfoundation.org/en/latin-america-and-europe-historical-perspective>
 46. Lehoczki, B. (2015). Relations between China and Latin America: Inter-regionalism beyond the Triad. <https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/2162/1/SE2015v37n3p379.pdf>
 47. Lehoczki, B. (2020). Interregionalism: the case of Latin America. *Acta Hispanica*, 141–150. <https://www.analecta.hu/index.php/acthisip/article/view/32972/33106>
 48. Litsegård, A., & Mattheis, F. (2024). Broadening the concept of interregionalism: beyond state-centrism and Eurocentrism. *Third World QuarTerly*, 45, 1274–1290. <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/01436597.2023.2274829?needAccess=true>
 49. Manners, I. (2002). Normative Power Europe: A Contradiction in Terms? *JCMS*, 235–258. <https://www.princeton.edu/~amoravcs/library/mannersnormativepower.pdf>

50. McKinley, P. M. (2023). *Inflection Point: The Challenges Facing Latin America and U.S. Policy in the Region*. CSIS | Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/analysis/inflection-point-challenges-facing-latin-america-and-us-policy-region>
51. Merkel, W. (1993). *Integration and democracy in the European Community: the contours of a dilemma* [Research Report, Centro de Estudios Avanzados en Ciencias Sociales]. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/112691/1/208868.pdf>
52. *Message to the 6th European Union – Latin America and Caribbean Summit Madrid*. (2010). EUROLAT. <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/266721/817728EN.pdf>
53. Monroe, J. (1823). *The Monroe Doctrine*. <https://www.oas.org/sap/peacefund/VirtualLibrary/MonroeDoctrine/Treaty/MonroeDoctrine.pdf>
54. Nolte, D. (2023). *The EU-CELAC Summit between lights and shadows - Latinoamérica 21*. Latinoamérica 21. <https://latinoamerica21.com/en/the-eu-celac-summit-between-lights-and-shadows/>
55. O'Carroll L. Caribbean countries poised to seek UN legal advice on slavery compensation. the Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/world/2023/jul/19/caribbean-countries-mull-legal-advice-slavery-compensation-europe>.
56. Pan, L. (2022). The Development and Prospect of Neoliberalism International Relations Theory. *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*.
57. *Preferred region to have links with*. (2021). Preferred region to have links with. <https://data.nuso.org/en/preferred-region-to-have-links-with/>
58. Robert Keohane, & Nye, J. (2012). *Power and Interdependence*. Longman Classics in Political Science.
59. Robles, Jr, A. C. (2006). The Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) and the European Union Limited interregionalism. Y Interregionalism and International Relations (c. 97–112). Routledge. <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/23861/1/300.pdf.pdf>
60. Rodríguez B.: “La falta de transparencia de la Unión Europea pone en riesgo el éxito de la III Cumbre CELAC-UE” - Cubadebate. Cubadebate - Cubadebate, Por la Verdad y las Ideas. URL: <http://www.cubadebate.cu/noticias/2023/07/10/bruno-rodriguez-la-falta-de-transparencia-de-la-union-europea-pone-en-riesgo-el-exito-de-la-iii-cumbre-celac-ue/>.
61. Schwarzkopf, A. (2016). *Realpolitik or reinforcement of the EU's normative power A Case Study on the EU's relations with the CELAC*. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:946872/FULLTEXT01.pdf>

62. Selleslaghs, J. (2018). *The changing nature of EU-Latin America interregional relations*. https://www.researchgate.net/publication/325988132_The_changing_nature_of_EU-Latin_America_interregional_relations
63. *The EU-Latin American Strategic Partnership: state of play and ways forward*. (2017). European Union. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/578028/EXPO_STU\(2017\)578028_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/578028/EXPO_STU(2017)578028_EN.pdf)
64. The European Union and Cuba: A Low Profile Strategic Partnership | Cuba Capacity Building Project. Cuba Capacity Building Project. URL: <https://horizontecubano.law.columbia.edu/news/european-union-and-cuba-low-profile-strategic-partnership>.
65. The Madrid Commitment. (2002). https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/266737/ii_17_5_2002_madrid_en-2.pdf
66. VOA. (2009, 27 жовтня). EU-Latin American Summit Calls For Closer Ties - 2002-05-18. VOA - Voice of America English News. <https://www.voanews.com/amp/a-13-a-2002-05-18-18-eu-latin-66488057/552616.html>
67. Wack P. (1985) "Scenarios: Shooting the Rapids," Harvard Business Review
68. WIECŁAWSKI, J. (2012). Hans J. Morgenthau's concept of politics - its nuances and implications for the contemporary foreign policy making. 155–176. <https://www.jstor.org/stable/24920100>
69. *World leadership*. (2021). data.nuso.org. <https://data.nuso.org/en/world-leadership/>
70. Zapata, S. (2023). EU-LAC Relations in Times of US-China Competition. У *The Redefinition of the EU Presence in Latin America and the Caribbean* (с. 149–164). <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/86241/9783631909164.pdf?sequence=1#page=319>
71. Міщенко, А. (2021). Регіоналізм як предмет сучасного політичного дискурсу. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d5bd3a23-4517-498c-b69a-741daa80d686/content>
72. *Стратегічне партнерство без стратегії - Prism UA*. (2021). Prism UA. https://prismua.org/strategic_partners/
73. Чужиков, В. (2016). *Регіональна політика Європейського Союзу*. <https://core.ac.uk/download/pdf/78513626.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток 1. Думка про відносини між вашою країною та ЄС (Domínguez, 2023, с. 8)

	Argentina	Brazil	Chile	Colombia	Mexico	Venezuela
Very Good	6,3%	7,4%	21,5%	21,8%	15,6%	14,0%
Good	67,9%	70,9%	71,3%	61,3%	60,3%	46,8%
Bad	22,2%	18,7%	6,0%	13,1%	17,6%	24,6%
Very Bad	3,6%	3,0%	1,1%	3,8%	6,4%	14,6%

Додаток 2. ЄС як найкращий партнер у зазначених сферах (Domínguez, 2023, с. 10)

	World Peace	Human Rights	Science	Humanitarian Aid	Environmental Protection	Fight Against Terrorism	Technology Development	Fight Against Poverty	Military Power	Economic Power
Argentina	44	50	22	48	52	13	4	40	5	10
Bolivia	61	68	16	57	63	19	5	59	6	13
Brazil	46	48	21	45	47	13	6	47	6	8
Colombia	56	60	22	46	61	16	4	51	7	11
Costa Rica	56	56	18	38	61	16	4	55	8	13
Chile	59	59	29	53	63	18	5	54	8	10
Guatemala	63	60	14	48	57	21	5	55	8	16
Mexico	57	56	18	47	57	20	8	51	8	11
Uruguay	55	58	25	52	62	18	5	50	6	9
Venezuela	64	56	17	44	62	15	4	50	5	8

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційної роботи

Тема: Міжрегіональні відносини ЄС-СЕЛАК: перспективи політико-економічної співпраці

Студентка: Пруднікова Анастасія Павлівна

Рік навчання, факультет: четвертий рік навчання, ФСНСТ

Науковий керівник: старший викладач, кандидат політичних наук Тараненко Г.Г.

Рецензент _____

(вчений ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Захищена “ ____ ” _____ 20_ р.

Короткий зміст роботи

У роботі автор досліджує міжрегіональні відносини в контексті політико-економічної співпраці між Європейським Союзом (ЄС) та Спільнотою держав Латинської Америки та Карибського басейну (СЕЛАК). У результаті дослідження було концептуалізовано поняття міжрегіоналізму в сучасних міжнародних відносинах. Також було досліджено, що міжрегіональні відносини ЄС-СЕЛАК наразі розвиваються в часи глобальної перебудови світового порядку. Зважаючи на розпочату росією повномасштабну фазу війни в Україні, що посилює протистояння між демократією та тоталітаризмом, а також боротьбу за геополітичну першість між США та Китаєм, відновлення співпраці між ЄС та СЕЛАК демонструє необхідність колективних зусиль для їхнього подолання.

Було визначено характер міжрегіональних відносин як асиметричний та непланомірний. ЄС у цій співпраці демонструє більше гегемоністичний та патерналістський підхід, що стає на заваді розвитку рівноправних та взаємовигідних відносин, а також спричинює кризу довіри.

У дослідженні надається обґрунтування пріоритетності виділених напрямків міжрегіональної співпраці, а саме політичне рівноправне партнерство, зелений перехід та енергетика, а також міжнародна торгівля. Визначено основні прогалини у політиці ЄС щодо СЕЛАК, а саме криза довіри, питання демократичних цінностей, точкові проблеми та кризи, зокрема, виявлені Самітом ЄС-СЕЛАК

питання: російсько-українська війна, відшкодування за втрати, пов'язані з колоніальним минулим, й односторонність та непрозорість діяльності ЄС. З огляду на ці проблеми дослідження завершується прогнозуванням сценаріїв розвитку відносин ЄС-СЕЛАК. Оптимальним сценарієм було визначено сприяння розвитку рівноправних міжрегіональних відносин з акцентом на зазначені вище точки розбіжностей.

Short summary:

The author examines interregional relations in the context of political and economic cooperation between the European Union (EU) and the Community of Latin American and Caribbean States (CELAC). The study conceptualized the concept of interregionalism in contemporary international relations. It also shows that the EU-CELAC interregional relations are currently developing in the context of the global restructuring of the world order. Given the full-scale war in Ukraine launched by Russia, which has intensified the confrontation between democracy and totalitarianism, as well as the struggle for geopolitical primacy between the United States and China, the resumption of cooperation between the EU and CELAC demonstrates the need for collective efforts to overcome them.

The nature of interregional relations was defined as asymmetric and uneven. In this cooperation, the EU demonstrates a more hegemonic and paternalistic approach, which hinders the development of equal and mutually beneficial relations and causes a crisis of trust.

The study provides a rationale for prioritizing the selected areas of interregional cooperation, namely political equal partnership, green transition and energy, and international trade. The main gaps in the EU's policy towards CELAC are identified, namely the crisis of trust, issues of democratic values, and point problems and crises, in particular, the issues identified by the EU-CELAC Summit: the Russian-Ukrainian war, reparations for losses related to the colonial past, and the unilateralism and non-transparency of the EU. In view of these issues, the study concludes by forecasting scenarios for the development of EU-CELAC relations. The optimal scenario was

determined to be the promotion of equal interregional relations with an emphasis on the above-mentioned points of disagreement.